

Татарстан Республикасы
Нурлат муниципаль районы
Нурлат шәһәре Советы

КАРАР

23 ноябрь 2017 ел

№ 60

Татарстан Республикасы Нурлат муниципаль районының Нурлат шәһәре территориясендә төзекләндерү, чисталык һәм тәртип саклау кагыйдәләрен раслау турында

"Россия Федерациясендә жирле үзидарә оештыруның гомуми принциплары турында" 2003 елның 6 октябрдәгә 131-ФЗ номерлы Федераль закон, Нурлат шәһәре Уставы нигезендә, төзекләндерү объектларын карап тотуга һәм тәртипкә карата бердәм таләпләр билгеләү, тулаем шәһәр территориясендә төзекләндерү дәрәжәсен күтәрү максатларында, Нурлат муниципаль районы Нурлат шәһәре Советы КАРАР ИТТЕ:

1. Татарстан Республикасы Нурлат муниципаль районының Нурлат шәһәре территориясендә төзекләндерү, чисталыкны һәм тәртипне саклау кагыйдәләрен раслау турында (1нче кушымта).

2. Әлеге карарны Татарстан Республикасы рәсми хокукый мәгълүмат порталында, шул исәптән Нурлат муниципаль районының рәсми сайтында бастырып чыгарырга.

3. Әлеге карарның үтәлешен контрольдә тотуны Нурлат шәһәре Башкарма комитеты житәкчесе Н.С.Сафиуллинга йөкләргә.

Татарстан Республикасы
Нурлат муниципаль районы
Нурлат шәһәре Советы рәисе

Р.Ә. Кузюров

Нурлат муниципаль
районы Нурлат шәһәре
Советының 2017 елның
23 ноябрәндәге 60
номерлы карарына 1нче
кушымта

Татарстан Республикасы Нурлат муниципаль районының Нурлат шәһәре территориясендә төзекләндерү, чисталык һәм тәртипне саклау кагыйдәләре

1нче бүлек. Гомуми нигезләмәләр

1.1. Әлеге Нигезләмә Россия Федерациясе Конституциясе, "Россия Федерациясендә жирле үзидарә оештыруның гомуми принциплары турында" 2003 елның 6 октябрәндәге 131-ФЗ номерлы Федераль закон, Татарстан Республикасы Конституциясе, "Татарстан Республикасында жирле үзидарә турында" 2004 елның 28 июлендәге 45-ТРЗ номерлы Татарстан Республикасы Законы, муниципаль берәмлек уставы, муниципаль хокукый актлар нигезендә эшләнде.

1.2. Әлеге Нигезләмә торак пунктларның тиешле санитар, янгынга каршы, эстетик торышын тәэмин итү һәм аларны алга таба төзекләндерү максатыннан эшләнган.

1.3. Әлеге Нигезләмә Нурлат муниципаль районы Нурлат шәһәре территориясен тышкы төзекләндерүнең бердәм тәртибен, жыештыру, карап тоту, яшелләндерү тәртибен билгели.

1.4. Әлеге Нигезләмә шәһәр жирлегенең бөтен территориясендә гамәлдә һәм барлык юридик һәм физик затлар тарафыннан үтәлергә тиеш.

1.5. Әлеге Нигезләмәне үтәмәгән яки тиешенчә үтәмәгән өчен җаваплылык зоналарын чикләү түбәндәгечә билгеләнә:

- төзекләндерү объекты милекчегә оператив идарә итү, хужалык алып бару чорында башка затка беркетелгән очракта, җаваплылык шундый хокук тапшырылган затка йөкләнә;

- башка очракларда җаваплылык төзекләндерү объекты милекчесенә йөкләнә. 1.6. Әлеге Нигезләмәнең үтәлешен тикшерүне Нурлат шәһәре Башкарма комитеты (алга таба - Башкарма комитет) эчке эшләр, санитария-эпидемиология күзәтчелеге органнары, административ комиссия һәм башка вәкаләтле органнар, оешмалар белән берлектә, аларның компетенцияләре нигезендә Нурлат муниципаль районы Башкарма комитеты (алга таба-Башкарма комитет) тәэмин итә.

2нче бүлек. Төп төшенчәләр

Әлеге Нигезләмәне гамәлгә ашыру максатларында түбәндәге төшенчәләр кулланыла:

2.1. Жирлек территориясен төзекләндерү-жирлек (шәһәр округы) территориясендә төзекләндерү кагыйдәләре белән каралган территорияләрне карап тоту, шулай ук төзекләндерү объектларын проектлау һәм урнаштыру, гражданның яшәү шартларын яхшырту, территориянең санитар һәм эстетик торышын саклау һәм яхшыртуга юнәлдерелгән чаралар комплексы .

2.1.1. Территорияләрне комплексы төзекләндерү чараларының төп төрләре:

- биналарның, урамнарның, майданнарның, йорт яны территорияләренең фасадларын ремонтлау, бизәү һәм төсләрен хәл итү, шулай ук аларның тышкы ясалма яктырту;

- ял итү зоналарын, уен майданчыкларын, элмәләрен, чәчәк түтәлләрен оештыру, биналарның фасадларын буяу, керү юлларын, балконнарны, чәчәк түтәлләрен бизәү;

- функциональ-нигезләнгән урнаштыру (төзелеш) һәм кибет витриналарын, элмә такталарын, күрсәткечләрен, кече архитектура формаларын, стендларны, реклама;

- торак пунктны бәйрәмчә бизәү;

- территорияләрне комплексы яшелләндерү;

- территорияләрне жыештыру, чүп-чар һәм икенчел материаллар жыю;

- жирлекнең автомобиль юлларын карап тоту, эксплуатацияләү һәм жыештыру.

2.1.2. Размещение, строительство, ремонт, реконструкция строений, зданий, сооружений, мероприятия по озеленению, земляные работы, связанные с прокладкой, переустройством и ремонтом инженерных коммуникаций, строительство и ремонт дорог осуществляются:

- билгеләнгән тәртиптә рәсмиләштерелгән рөхсәт документлары булганда;

- төп регламентлаучы документ - билгеләнгән тәртиптә расланган проект документлары булганда.

2.1.3. Комплексы төзекләндерү өчен проект документлары үтәлә:

- яңа үзләштерелә торган территорияләр;

- гамәлдәге биналарны, корылмаларны, биналарны, биналарны, юлларны, урамнарны, юлларны, йөрү юлларын, йорт яны территорияләрен, паркларны, майданнарны, функциональ билгеләнештәге территорияләрне (базарлар, автостоянкаларны һ. б.) урнаштыру, төзү, ремонтлау, реконструкцияләү, модернизацияләү һ. б.

Проект документациясен төрле үзгәртү заказчы белән проект оешмасы (проект авторы) һәм муниципаль район Башкарма комитетының инфраструктура үсеше бүлегенә белән килештерелгән тиеш.

2.2. Төзекләндерү элементлары (объектлары):

- жир кишәрлекләре өслегенең ясалма өслеге (асфальтобетон, бетон өслеге һ. б.), жир кишәрлекләре өслегенең башка өлешләре ижтимагый-эшлекле, торак һәм рекреацион зоналарда биналар һәм корылмалар, шул исәптән мәйданнар, урамнар, юллар, юллар, ишегалды киңлекләре, бакчалар, парklar, балалар, спорт һәм спорт-уен мәйданчыклары, хужалык мәйданчыклары һәм йорт хайваннарын урамда йөртү өчен мәйданчыклар;

- каты (капиталь) капламалар - асфальт-бетон, цемент-бетон, табиғый таштан ясалган монолит яки жыелма;

- йомшак (капиталь булмаган) капламнар-табиғый яки ясалма коелучы материаллардан (ком, вак таш, гранитлы чөчүлекләр, керамзит, резин крошка һ. б.), алар табиғый хәлдә, коры катнашмалардан, тыгызланган яки ныгытылган бәйләгечләр белән ныгытылган коры катнашмалар;

- газонные покрытия, выполняемые по специальным технологиям подготовки и посадки травяного покрова;

- йомшак (капиталь булмаган) капламнар-табиғый яки ясалма коелучы материаллардан (ком, вак таш, гранитлы чөчүлекләр, керамзит, резин крошка һ. б.), алар табиғый хәлдә, коры катнашмалардан, тыгызланган яки ныгытылган бәйләгечләр белән ныгытылган коры катнашмалар;

- аерым саклана торган табиғый объектлар һәм тарихи-мәдәни әһәмияттәге жирләр, шулай ук зиратларны төзекләндерү элементлары буларак карала;

- яшел үсентеләр (агачлар һәм куаклар), газоннар;

- чөчүлекләр, авыл хужалыгы культуралары;

- күперләр, юлүткәргечләр, жәяүлеләр һәм велосипед юллары, башка юл корылмалары һәм аларның тышкы элементлары;

- барлык төр транспорт (вокзал) территорияләре һәм капитал корылмалары, автотранспорт чараларын саклау һәм техник хезмәт күрсәтү өчен Корылмалар һәм урыннар, шул исәптән гаражлар, автостоянкалар, автозаправка станцияләре, юу комплекслары;

- юл хәрәкәтен оештыруның техник чаралары; - тышкы яктырту һәм яктырту жайланмалары;

- биналарның һәм корылмаларның фасадларының тышкы кыяфәте, аларның бизәк элементлары, шулай ук биналарның һәм корылмаларның тышкы элементлары, шул исәптән түбә, болдыр, коймалар һәм саклагыч рәшәткәләр, элмәләр, козыреклар, тәрәзәләр, керү ишекләре, балконнар, тышкы баскычлар, эркерлар, лоджияләр, кәрнизләр, столляр эшләнмәләр, тәрәз йөзлекләре, су торбалары, тышкы антенналар жайланмалары һәм радиоэлектрон чаралар, светильниклар, флагштоklar, дивар кондиционерлары һәм башка жайланмалар, диварларга яки аларга беркетелгән номерлар, йорт һәм баскыч мәйданчыклары;

- коймалар, рәшәткәләр, капка;

- кече архитектура формалары, урам жиһазлары һәм башка декоратив һәм рекреацион билгеләнештәге объектлар, шул исәптән монументаль-декоратив сәнгать эсәрләре (скульптуралар,obeliskлар, стелалар), истәлекле такталар, эскәмияләр, беседкалар, эстрада, чәчәкләкләр;

- балалар, спорт һәм спорт-уен майданчыклары жиһазлары объектлары;

- бәйрәм бизәлеше предметлары;

- Корылмалар (кече архитектура формалары) һәм урам сәүдәсе өчен жиһазлар. Шул исәптән павильон, киосклар, лотоклар, лареклар, палаткалар, сәүдә рәтләре, прилавкаларның, махсус жайлаштырылган автотранспорт чараларының тышкы кыяфәте һәм тирә-юне;

- аерым урнашкан урам жиһазлары объектлары, контроль хезмәтләр постлары, жәмәгать транспорты тукталышлары павильоннары һәм элмәләре, кече элемент пунктлары, мәгълүмат һәм реклама урнаштыру объектлары (тумбалар, стендлар, табло, урам сәгать жайланмалары һәм башка корылмалар, жайланмалар), жәмәгать бәдрәфләре, чүп жыйгычлар һәм башка урам чүп савытлары;

- территорияләрне санитар тоту өчен билгеләнгән урыннар, жиһазлар һәм корылмалар, шул исәптән чүп-чар, житештерү һәм куллану калдыкларын жыю һәм чыгару өчен жиһазлар һәм корылмалар;

- житештерү объектлары һәм зоналары, инженерлык инфраструктурасы зоналары, махсус билгеләнештәге зоналар (чүплекләрне дә кертеп, чүплекләрне, чүп-чарны күмү полигоннарын, житештерү һәм куллану калдыкларын, ассентиция һәм компостлау кырларын, үлэт базларын) төзекләндерү объектлары сыйфатында карала торган, шулай ук тиешле санитар-саклау зоналары;

- житештерү һәм инженерлык корылмаларының фасад өлешенә тышкы кыяфәте;

- төзекләндерү кагыйдәләре һәм нормалары белән билгеләнгән жайга салу субъектлары гамәлләре булган башка объектлар.

2.3. Төзекләндерү объектын урнаштыру (ясалма объектларга карата), килештерү, рөхсәт алу, проектлау, төзелеш, корылма, төзекләндерү объектын урнаштыру.

2.4. Төзекләндерү объектын карап тоту-чисталык, тиешле физик яки техник халәт һәм төзекләндерү объектының куркынычсызлыгын тәмин итү.

2.5. Төзекләндерү объектын ремонтлау (ясалма объектларга карата) - житешсезлекләрне һәм житешсезлекләрне бетерү, төзекләндерү объектын модернизацияләү һәм реставрацияләү.

2.6. Территорияләрне санитар чистарту-билгеле бер территориядән жыю, каты көнкүреш калдыкларын һәм зур габаритлы чүп-чарны чыгару һәм утильләштерү (зарарсызландыру).

2.7. Яшелләндерү-агач, куаклар, чәчәкләр утырту, үлән газоннары булдыру, шулай ук яшелләндерелгән территорияләрне инженер эзерләүнең төрле төрләре буенча эшләр башкаруга һәм яшелләндерүгә бәйле комплекслы процесс.

2.8. Беркетелгэн территория-юридик яки физик затларга билгелэнгэн тэртиптэ Россия Федерациясе граждан законнарында каралган хокукларда тапшырылган һәм жирдә "кызыл линияләр" не һәм участок чикләрен чынлыкта билгеләү турында акт нигезендә билгелэнгән үрнәктәге ызан билгеләре белән беркетелгән торак пункт территориясенә бер өлешә.

2.9. Корылма яны территориясе-беркетелгән территория чигенә турыдан-туры якин, аны карап тоту, жыештыру һәм анда билгелэнгән тэртиптә төзекләндерү эшләрен башкарырга тиешле территория участогы. Якин-тирә территорияләренә чикләрен билгеләргә киңәш ителә:

- ике яклы төзелеш эшләре алып барыла торган урамнарда озынлыгы буенча, киңлегә буенча-урамның машиналар йөрү өлешенә кадәр;

- на улицах с односторонней застройкой по длине занимаемого участка, а по ширине - на всю ширину улицы, включая противоположный тротуар и 10 метров за тротуаром;

- сәнәгать оешмаларына, шулай ук торак микрорайоннарда, карьерларда, гаражларда, складларда һәм жир кишәрлекләренә - юлның бөтен озынлыгы, шул исәптән 10 метрлы яшел зонаны да кертеп, юлларда, якин килү юлларында, шулай ук торак микрорайоннарда, карьерларда, гаражларда, складларда һәм жир кишәрлекләренә-юлның бөтен озынлыгы буенча;

- төзелеш майданчыкларында-бөтен периметр буенча төзелеш коймаларыннан 15 метрдан да ким булмаган территория;

- капитал булмаган сәүдә, жәмәгать туклануы һәм халыкка көнкүреш хезмәтә күрсәтү объектлары өчен-10 метрдан да ким булмаган радиуста.

2.10. Гомуми файдаланудагы территорияләр - тирә-юне булмаган һәм юридик һәм физик затларга билгелэнгән тэртиптә беркетелмәгән территорияләр.

2.11. Житештерү һәм куллану калдыклары (алга таба-калдыклар) - житештерү яки куллану процессында барлыкка килгән чимал, материаллар, ярымфабрикатлар, башка эшләнмәләр яки продуктлар калдыклары, шулай ук үзләренә куллану үзлекләрен югалткан товарлар (продукция).

2.12. Каты көнкүреш калдыклары (алга таба-каты көнкүреш калдыклары) - вак көнкүреш калдыклары.

2.13. Зур габаритлы чүп-чар - калдыклар (көнкүреш техникасы, мебель һ. б.), үзләренә куллану үзлекләрен югалткан калдыклар.

2.14. Контейнер - каты көнкүреш калдыкларын жыю өчен капка савытына ия стандарт.

2.15. Бункер- жыю-зур массалы чүп-чарны жыю өчен стандарт савыт.

2.16. Каты көнкүреш калдыкларын жыю (КГМ) - комплекслы бригада (ишегалды жыештыручылар) чистарту, контейнер майданчыкларын чистарту белән контейнерлар тутыру белән бәйлә чаралар комплексы.

2.17. Каты көнкүрөш калдыктарын чыгару (зур күлөмлө чүп-чар) - контейнерлардан каты көнкүрөш калдыктарын чыгару (зур күлөмлө чүп-чар жыелган бункерларны төгүү), махсус транспортка ташу, контейнер майданчыктарын һәм аларга керүү юлларын чүп-чардан чистарту, һәм аларны чүп-чар жыю урыннарыннан чүп-чарны лицензиялэнгән утильләштерүү объектына илтүү (чүп-чар яндыру заводлары, күмү полигоннары һ. б.).

2.18. Чүп-чарны-каты көнкүрөш калдыктары жыю, майданы 50 кв. м. га кадәр булган территориядә үз белдегән белән ташлау нәтижәсендә барлыкка килгән зур күлөмлө чүп-чар өөмө 30 куб. м. га кадәр.

2.19. Санкцияләнмэгән чүплек - үз белдеге белән (рөхсәтсез) каты көнкүрөш калдыктары, КГМ, житештерүү һәм төзелеш калдыктары, юридик яки физик затлар эшчәнлеге барышында барлыкка килгән табигать саклау законнары нормаларын бозу белән башкарылган башка чүп-чар ташлау (урнаштыру)

2.20. Юлларны карап тоту-юл катламнарын, юл кырыйларын, юл кырыйларын, оекбашларын, корылмаларны һәм автомобиль юлына бүлөп бирелгән полосаны системалы карау, аларны тиешле тәртиптә һәм чисталыкта тоту, юлның Яхшы хезмәтен һәм автомобильләрнең тоткарлыксыз хәрәкәтен тәмин итүү өчен ел дәвамында эшләр комплексы.

2.21. Тышкы яктырту-ул тәүлекнең караңгы вақытында яктырту, урам, майдан, парк, ишегаллары һәм торак пунктның жәяүлеләр өчен билгеләнгән элементлар жыелмасы.

2.22. Чүп-чар өөлүү - зур габаритлы чүп-чар контейнер майданчыгында яки үз белдегән белән ташлау нәтижәсендә барлыкка килгән теләсә кайсы башка территориядә 1 куб. метрдан артмаган күлөмдә жыелган каты көнкүрөш калдыктары (каты көнкүрөш калдыктары).

2.23. Чүп-чар һәм калдыктарны утильләштерүү (зарарсызландыру) - чүп-чарны махсус эшкәртүү (брикетлау, термо эшкәртүү, чүп-чарны яндыру юлы белән пыяла гранулаларга әйләндерүү, полигоннарда күмүү һ. б.), аны әйләнә-тирә табигатькә зыян китермәүне тәмин итә торган инерт (нейтраль) халәткә әверелдерүү максаты белән, әйләнә-тирәлеккә зыянлы йогынты ясамавын тәмин итә торган чүп-чарны махсус эшкәртүү (брикетлау, термо эшкәртүү, пыяла гранулаларга әверелдерүү, полигоннарда күмүү һ. б.).

2.24. Су керүү - елгаларда, сусаклагычларда су күтәрелүү, юл участогын су белән су басу, атмосфера явым-төшемнәре төшүү нәтижәсендә территорияләр өлөшө, кар эрүү, юлларга, тротуарларга сыйфатсыз асфальт-бетон жәю, инженерлык системаларыннан һәм коммуникацияләрден су кабул итүү жайланмаларына һәм өскө су бирүү корылмаларына хезмәт күрсәтүү кагыйдәләрен бозу нәтижәсендә жәяүлеләр хәрәкәтенә, автотранспортка комачаулаучы су агып керүү. 2 кв. метрдан артык майданлы, тирәнлеккә 3 см дан артык су күтәрелгән территория су баскан территория дип санала.

2.25. Ташландык автотранспорт-транспорт чарасы, милекчә законда билгеләнгән тәртиптә баш тарткан очракта, милекчәсе булмаган транспорт чарасы, милекчәсе билгесез транспорт чарасы. Транспорт чарасының кемнеке булуы (милекченең булуы яки булмавы) турында мәгълүмат район эчкә эшләр органының тиешле хезмәтендә соратып алына.

2.26. Ташландык транспорт чарасы - милекчә тарафыннан алты ай һәм аннан да күбрәк вақытка калдырылган транспорт чарасы (ишекләр, кузов остеклениесе элементлары, кузовның башка элементлары, ябык ишекләр булмау, ишекләрне каплау

мөмкинлеге булмау һ. б.), шулай ук билгеләнеше буенча файдалану мөмкинлеге булмау (төшкән тэгәрмәчләр, тэгәрмәчләр яки башка конструктив детальләр булмау һ. б.) һәм шул ук вакытта гомуми файдалану урыннарында (йорт яны территорияләрендә) һәм, транспорт чараларын (транспорт чараларын урнаштыру өчен махсус бирелгән урыннардан тыш) саклау өчен билгеләнмәгән яисә озак вакыт (алты ай һәм аннан да күбрәк) транспорт чараларын урнаштыру өчен махсус билгеләнгән урыннарда (парковкаларда, парковка урыннарында, түләүле автостоянкаларда, гаражлардан яки башка биналардан, техниканы саклау өчен билгеләнгән биналардан тыш) һәм жәяүлеләр узуга, территорияне чистартуға, ашыгыч хезмәт автомашиналары, башка махсус транспорт, подъездларга чүп-чар жыю машиналарынан, әлеге нигезләмә таләпләрен бозып урнаштырылган чүп контейнерларына комачау итеп урнаштырылган. Автомобильләр йөрүгә, жәяүлеләр хәрәкәтенә, территорияләргә жыештыруға, ашыгыч хезмәтләр машиналарына, башка махсус транспортка, подъездларга, чүп жыю машиналарына, чүп контейнерларына киртәләргә бетерү, шулай ук потенциал террористик куркынычны бетерү максатларында ташландык транспорт чарасы билгеләнгән тәртиптә эвакуацияләнергә тиеш.

2.27. Инженерлык коммуникацияләре - торбаүткәргечләр һәм төрле билгеләнештәге кабельләр (суүткәргеч, канализация, жылылык, элемент һ. б.), жирдә, жир астында, торак пункт территориясә жир өстендә, шулай ук биналарда салына торган инженерлык коммуникацияләре-торба үткәргечләр һәм кабельләр (суүткәргеч, канализация, жылылык, элемент һ. б.).

2.28. Кече архитектура формалары-декоратив функцияләрдән тыш, билгеле бер утилитар билгеләнеше булган зур булмаган күләмле корылмалар.

2.29. Санитар-саклау зонасы - торак төзелеше һәм предприятиеләр (биналар, корылмалар), технологик процесслар булган территория, алар кешенә яшәү тирәлегенә һәм сәламәтлегенә йогынты чыганагы булырга мөмкин.

2.30. Транспорт чараларын урнаштыру өчен махсус билгеләнгән урыннар - закон нигезендә оештырылган автомобиль стоянкалары, гаражлар, ремонт остаханәләре һәм башка биналар, техниканы саклау (хезмәт күрсәтү) өчен билгеләнгән бүлмәләр; Россия Федерациясә Министрлар Кабинетының "Юл хәрәкәте кагыйдәләре турында" 1993 ел, 23 октябрь, 1090 нчы карары белән расланган Россия Федерациясә Хөкүмәтенә юл хәрәкәте кагыйдәләре нигезендә билгеләнгән парковка (парковка урыннары).

2.31. Йорт яны территориясә - яшелләндерү элементлары, керү юллары, йорт подъездлары, әлеге йортта яшәүчеләр өчен майданчыклар (балалар, спорт, ял итү, контейнерлар өчен, этләргә урамда йөртү өчен) һәм йортка хезмәт күрсәтү, эксплуатацияләү һәм төзекләндерү өчен билгеләнгән башка объектлар.

2.32. Индивидуаль торак төзелеше-аерым жир кишәрлегендә урнашкан бер гаиләгә яшәү өчен билгеләнгән, катлары күләме өчтән дә артмаган аерым торучы һәм/яки блокланган торак йортлар.

2.33. Шәхси йорт территориясә-Жир өслегенә жир кадастрында һәм дүләт теркәвенә алу документларында чагылдырыла торган Чикләре, майданы, урыны, хокукый статусы һәм башка характеристикалары булган өлеше.

2.34. Төзекләндерүне торгызу-юлның бөтен килегенә асфальт өслеген, хужалык юлын, тротуарны сыйфатлы итеп торгызуны, бордюр ташын кире кайтаруны; туфракның ундырышлы катламын торгызу; газон үләннәргә чәчү һәм бозылган яшел үсентеләр утырту

белән тырмалау өчен газоннарны ремонтлау; реклама конструкцияләрен һәм төзекләндерүнең башка элементларын торгызуны үз эченә алган эшләр комплексы;

Бүлек 3. Территорияне жыештыруны оештыру тәртибе, чисталык һәм тәртипне тээмин итү

3.1. Гомуми нигезләмәләр:

3.1.1. Физик һәм юридик затлар, аларның оештыру-хокукый формаларына бәйсез рәвештә, гамәлдәге законнар, санитария кагыйдәләре һәм нормалары, әлеге Нигезләмә, башка муниципаль хокукый актларда билгеләнгән тәртиптә, гамәлдәге законнар нигезендә, милек хокукында яки башка әйбер хокукындагы жир кишәрлекләрен һәм якын-тирә территорияләрне үз вакытында һәм сыйфатлы чистартуны һәм жыюны тээмин итәргә тиеш. Башка территорияләрне жыештыруны оештыру жирле үзидарә органы тарафыннан, әлеге максатларга жирлек бюджетында каралган акчалар чикләрендә махсулаштырылган оешма белән килешү нигезендә гамәлгә ашырыла.

3.1.2. Жыештырыла торган тирә-юньдәге территориянең күләме:

- ваклап сату, реклама, лоток, автофургон, палаткалар, киоск, ларек, корылмалар урнашкан территорияләр өчен радиус буенча 5 метр тәшкит итә;

- калган территорияләр өчен-периметр буенча 50 метр.

3.1.3. Жирлек территориясендә житештерү һәм куллану калдыкларын, төзелеш материалларын, конструкцияләрне, жайланмаларны санкцияләnmәгән урыннарда туплау, туплау, саклау һәм урнаштыру тыела. Санкцияләnmәгән урыннарда житештерү һәм куллану калдыкларын урнаштырган затлар үз хисабына әлеге территорияне жыештырырга һәм чистартырга, ә кирәк булганда жир кишәрлеген рекультивацияләргә тиеш.

3.1.3.1. Житештерү һәм куллану калдыкларын санкцияләnmәгән чүплекләрдә урнаштырган затларны ачыклау, житештерү һәм куллану калдыкларын бетерү һәм чүплекләр территорияләрен рекультивацияләү мөмкинлеге булмаган очракта, әлеге Нигезләмәнең 3.1.2 пункты нигезендә, әлеге территорияләрне жыештыруны тээмин итәргә тиешле затлар исәбенә башкарылырга тиеш.

3.1.4. Житештерү һәм куллану калдыкларын жыю һәм чыгаруны контейнер яки бестар система буенча билгеләнгән тәртиптә башкарырга кирәк.

3.1.5. Торак йортлардан, сәүдә һәм жәмәгать туклануы оешмаларыннан, мәдәнияттән, балалар һәм дөвалау йортларыннан көнкүреш калдыкларын чыгару күрсәтелгән оешмалар һәм йорт хужалары, шулай ук житештерү һәм куллану калдыкларын житештерүчеләр белән каты һәм сыек көнкүреш калдыкларын чыгару һәм утильләштерү эшләрен башкаруга хокукы булган оешмалар белән килешү төзү яисә махсус оешмада чүплектә үз-үзеңне чыгару һәм утильләштерү өчен талоннар сатып алу юлы белән башкарылырга тиеш.

3.1.6. Ремонт вакытында барлыкка килгән калдыкларны вакытлыча саклау урыннарына урнаштыру тыела.

3.1.7. Жир кишәрлегендә, торак яки торак булмаган бинада үзенә көнкүреш һәм хужалык эшчәнлеген башкаручы, аренда килешүе яки милекче белән башка килешү нигезендә калдыкларны жыю, чыгару һәм утильләштерүне мөстәкыйль оештырмаган очракта, әлегә житештерүче калдыкларын жыю, чыгару һәм утильләштерү буенча бурычлар югарыда санап үтелгән күчәмсез милек объектларының территорияләренә жыештыру өчен җаваплы милекчеләренә йөкләнә.

3.1.8. Урамнарны, майданнарны, скверларны һәм башка жәмәгать урыннарын житештерү һәм куллану калдыклары белән чүпләүне булдырмау өчен тиешле территорияләренә жыештыру өчен җаваплы затларга кече күләмле калдыкларны вакытлыча саклау өчен махсус билгеләнгән савытларны (чүп савытларын, бакаларны)урнаштырырга кирәк.

Чүп савытларын (бакларны) төзек һәм пөхтә тотарга, чүп-чар жыелган саен чистартырга һәм айга бер тапкырдан да ким булмаган күләмдә юарга һәм дезинфекцияләргә кирәк.

3.1.9. Контейнер майданчыгыннан һәм аның янәшәсендәге территориядән чүп-чар транспортына контейнерлардан төшкәндә коелган житештерү һәм куллану калдыкларын бетерү оешма хезмәткәрләренә йөкләнә.

3.1.10. Калдыкларны ташу аларны ташу, авария хәлен булдырганда, транспорт калдыклары белән кешеләрнең сәламәтлегенә һәм әйләнә-тирә мохиткә зыян китерә торган юллар белән гамәлгә ашырылырга тиеш.

Куркыныч калдыкларны чыгару лицензиясе булган оешмалар тарафыннан, Россия Федерациясе законнары таләпләре нигезендә башкарыла.

3.1.11. Төнлә жыештырганда тавышларны кисәтүче чаралар күрергә кирәк.

3.1.12. Автобус тукталышларын жыештыру һәм чистарту эшләре бу тукталышлар урнашкан урам һәм юл территорияләрен жыештыру бурычына кергән оешмаларга йөкләнә.

3.1.13. Капиталь булмаган сәүдә объектлары урнашкан тукталышларны жыештыруны һәм чистартуны, әгәр жир кишәрлеген арендау, жир кишәрлегеннән түлүсез файдалану, гомерлек мирас биләмәсе килешүләрендә башкача билгеләнмәгән булса, якин-тирә территория чикләрендә капитал булмаган сәүдә объектлары хужаларына башкарырга киңәш ителә.

3.1.14. Су жыю колонкаларын тиешле санитар-техник хәлдә тоту һәм эксплуатацияләү, шул исәптән аларны чүп-чардан, боздан һәм кардан чистарту, шулай ук аларга куркынычсыз карашны тәмин итү колонкалары булган оешмаларга йөкләнә.

3.1.15. Базарларны һәм алар янәшәсендәге территорияләрен чистарту һәм жыештыру эшләрен оештыру гамәлдәге санитар нормалар һәм базарларда сәүдә кагыйдәләре нигезендә базарлар администрациясенә йөкләнә.

3.1.16. Йортлар һәм урамнар территорияләре арасында юыну һәм чистарту, житештерү һәм куллану калдыкларын урам юлларына чыгару, юынтылар һәм юынтылар урнаштыру тыела.

3.1.17. Сыек чисталыкларны чыгару махсус транспортка ия булган оешмалар тарафыннан килешүләр яки бер тапкыр бирелә торган гаризалар буенча башкарылырга тиеш.

3.1.18. Суны тротуарларга, газоннарга, юлның машиналар йөри торган өлешенә агызырга ярамый, ә авария хәлендә су агызганда бары тик махсус отводлар яки шланглар буенча гына фекаль яки яңгыр сулары канализациясенәң якындагы коеларына гына рөхсәт ителә.

3.1.19. Азык-төлек калдыкларын чыгаруны территориядән көн саен башкарырга кирәк. Калган чүп-чарны жыелган очракта, системалы рәвештә чыгарырга киңәш ителә, әмма өч көнгә бер тапкырдан да ким түгел, ә ел фасылында температура 14 градустан югарырак-көн саен.

3.1.20. Житештерү һәм куллану калдыкларын санкцияләнгән саклау һәм утильләштерү урыннарын карап тоту һәм эксплуатацияләүгә билгеләнгән тәртиптә башкарырга киңәш ителә.

3.1.21. Электр тапшыру линияләрен, газ, су үткәргеч һәм жылылык челтәрләрен урнаштыру һәм эксплуатацияләү өчен бүлеп бирелгән территорияләрне жыештыру һәм чистартуны әлеге челтәрләрне һәм электр тапшыру линияләрен файдаланучы оешмалар көче һәм чаралары белән башкарырга киңәш ителә. Әлеге пунктта күрсәтелгән челтәр хужасыз булган очракта, территорияләрне жыештыру һәм чистартуны хужасыз мөлкәтнең сакланышын тәмин итү һәм эксплуатацияләүне тәмин итү турында килешү төзелгән оешмаларга башкарырга киңәш ителә.

3.1.22. Карау коеларын, жир асты коммуникацияләрен чистартканда грунт, чүп-чар, чисталык булганда, чистарту эшләре белән шөгыйльләнүче оешмалар көче белән кичекмәстән чыгарыла торган махсус савытка салырга кирәк. Урамнарны, тротуарларны һәм газоннарны пычрату тыела.

3.1.23. Урамнарда ятучы ташландык әйберләрне жыю әлеге объектларга хезмәт күрсәтүче оешмаларга йөкләнә.

3.1.24. Вокзалларда, базарларда, паркларда, ял итү зоналарында, мәгариф учреждениеләрендә һәм кешеләр күпләп була торган башка урыннарда, пассажирлар транспорты тукталышларында, сәүдә объектларына керү урыннарында тиешле күләмдә, санитар нормалар һәм кагыйдәләр, әлеге Нигезләмә, башка муниципаль хокукый актлар таләпләре нигезендә урналар билгеләнергә тиеш. Урналар түбәндәгә тәртиптә билгеләнә:

- бер-берсеннән 40 м ераклыкта-жанлы вокзалларда, сәүдә үзәкләрендә һәм кешеләр күпләп була торган башка урыннарда;

- башка урамнарда һәм башка территорияләрдә-100 м ераклыкта;

- бинага керү урыннарында-2дән да ким булмаган санда.

3.1.25. Чүп савытларын даими рәвештә чистартып торырга кирәк, чүп савытларын кырыена кадәр тутыру рөхсәт ителми.

3.1.26. Чүплекләрне тәртиптә тоту өчен чүплекләр урнашкан территорияләрне жыештыручы оешмалар жаваплы.

3.1.27. Йорт биләмәләре территорияләре санитар нормалар һәм кагыйдәләр, әлеге Нигезләмә, башка муниципаль хокукый актлар таләпләре нигезендә төзекләндерелергә тиеш.

3.1.28. Авыл жирлеге башкарма комитеты Гражданнырны ирекле рәвештә жыештыру, төзекләндерү, яшелләндерү эшләрен башкару өчен жәлеп итә ала. Авыл жирлеге территориясен жыештыру, төзекләндерү һәм яшелләндерү эшләрен башкаруга гражданнырны жәлеп итү Башкарма комитет карары нигезендә башкарыла.

3.1.29. Зиратларны жыештыру Яз һәм көз айларында жыелган чүп-чарны каты көнкүреш калдыклары полигонына мәжбүри рәвештә чыгару белән, чүп-чар ташлау урыннарына алып барыла.

3.1.30. Шәһәр территориясендә, шул исәптән урман, су фонды, авыл хужалыгы билгеләнешендәге жирләр территориясендә көнкүреш, төзелеш чүп-чары, житештерү калдыклары, таралар, агач, яфрактар, кар ташлау рөхсәт ителми.

3.1.31. Шәһәр территориясендә транспорт чараларын юу, чистарту тыела, махсус билгеләнгән урыннардан, шәхси эшмәкәрләр йортлары территорияләреннән яки юридик затларга караган территорияләрдән тыш.

3.1.32. Транспорт чараларын, шул исәптән авыл хужалыгы техникасын, шулай ук шәһәр территориясендә, махсус бирелгән урыннардан тыш, комплекланган транспорт чараларын саклау һәм ремонтлау тыела.

3.1.33. Күп катлы торак йорт яны территориясендә тыела:

- ташландык транспорт чарасы дип танылырга мөмкин, автомобильләр йөрүгә, жәяүлеләр хәрәкәтенә, территорияне жыештыруга комачаулаучы, жирлек башкарма комитеты билгеләгән тәртиптә эвакуацияләнергә тиешле транспорт чарасы дип таныла ала.

3.2. Язгы-жәйге чорда территорияне жыештыру.

3.2.1. Язгы-жәйге территорияне жыештыру 15 апрельдән 15 октябрьгә кадәр башкарыла һәм урамнарны, тротуарларны, мәйданнырны юдырту, су сибү һәм юуны күздә тотта.

Климат шартларына бәйле рәвештә, шәһәр Башкарма комитеты карары белән язгы-жәйге жыештыру чоры үзгәртелергә мөмкин.

3.2.2. Урамнарның һәм мәйданнырның машиналар йөрү өлешенә бөтен киңлеге юылырга тиеш.

3.2.3. Лотоклар һәм бордюраларны ком, тузан, чүп-чар жыюны юудан соң иртәнге сәгать 7гә төгәлләргә кирәк.

3.2.4. Тротуарларны һәм ишегалды территорияләрен, яшел үсентеләрне һәм газоннарны юу һәм су сибү оешма һәм биналарның милекчеләре көче белән башкарыла.

3.2.5. Юл катламнарын һәм тротуарларны юарга, шулай ук тротуарларны 23 сәгатътән иртәнге 7 сәгатъкә кадәр себерергә кирәк, ә урамнарның юл йөрү өлешен дымлы итеп юарга иртәнге 9дан 21 сәгатъкә кадәр кирәк.

3.2.6. Халыкның тавышлы комфортын тәмин итү өчен, көнкүреш һәм азык-төлек калдыкларын өйдән чыгару иртәнге 7 сәгатътән дә соңга калмыйча һәм 22 сәгатътән дә соңга калмыйча башкарыла.

3.3. Көзге-кышкы чорда территорияне жыештыру.

3.3.1. Территорияне көзге-кышкы жыештыру 15 октябрдан 15 апрельгә кадәр башкарыла һәм чүп-чар, кар һәм боз, пычрак, хлоридлар катнашында ком сибүне күздә тотта.

Климат шартларына бәйле рәвештә, шәһәр Башкарма комитеты карары белән көзге-кышкы жыештыру чоры үзгәртелергә мөмкин.

3.3.2. Барлык урамнарда, мәйданнарда, яр буйларында, бульварларда һәм скверларда яна яуган карны жыештыру һәм өемнәргә жыю, соңыннан түгү шарты белән рөхсәт ителә.

3.3.3. Урам киңлегенә һәм хәрәкәт характерына карап, анда валларны йә йөрү өлешенә ике ягы буенча, йә бер яктан тротуар буенда, кирәкле юллар һәм юллар калдырып, йөрү өлешенә бер ягыннан да түшәргә киңәш ителә.

3.3.4. Хлоридлар катнашмасы кушылган ком сибүне, кагыйдә буларак, кар явудан яки бозлавыктан кичекмәстән башларга кирәк.

Беренче чиратта бозлавыкта төшү, күтәрелеш, юл чатлары, жәмәгать транспорты тукталышлары урыннары, жәяүлеләр кичүе сибелә.

Тротуарларны хлоридларсыз коры ком сибәргә киңәш ителә.

3.3.5. Түбәләрне кардан чистартуны һәм боз сөңгеләрен бетерүне түбәндәге куркынычсызлык чараларын тәмин итеп башкарырга кирәк: дежурларны билгеләү, тротуарларны киртәләү, биеклектә эшләүче затларның иминият жиһазлары белән тәмин итү.

Түбәдән ташланган карны юридик һәм физик затлар - биналарның һәм корылмаларның милекчеләре (хужалары) кичекмәстән түгәргә кирәк.

Махсус оешмалар жыештыра торган юлларда карны түбәдән кар чыгаруга кадәр, юл катламнарыннан каймарган карны ташларга һәм алар белән уртак валга салырга кирәк.

3.3.6. Барлык тротуарларны, ишегалларын, урамнарның, мәйданнарның машиналар йөрү өлешен, яр буйларын, базар мәйданнарын һәм асфальт өслекле башка участокларны кардан һәм бозлы өслектән арындырырга һәм иртәнге сәгатъ 8гә кадәр ком сибәргә кирәк.

3.3.7. Карны махсус бирелгән урыннарда гына чыгару рөхсәт ителә.

Кар өю урыннарын уңайлы подъездлар, кар өю өчен кирәкле механизмнар белән тәмин итәргә киңәш ителә.

3.3.8. Урамнарны, майданнарны, күперләрне, плотиналарны, скверларны һәм бульварларны кардан һәм боздан чистартуны кичекмәстән кар явудан башларга һәм, беренче чиратта, магистраль урамнандан, автобус трассаларыннан, күперләрдән, плотиналардан һәм юлүткәргечләрдән, накат чыкмасын өчен, транспортның өзлексез хәрәкәтен тәмин итү өчен, кар һәм боздан арындырырга кирәк.

3.3.9. Рөхсәт ителми:

- урамнарның һәм карның юл йөрү өлешенә, квартал эчендәге юллардан, ишегалды территорияләреннән, оешмалар территорияләреннән, төзелеш майданчыкларыннан, сәүдә объектларыннан һәм башка территорияләрдән йөрү;

- пычранган һәм тозланган карны, шулай ук боз катламнарын газоннарга, чәчәкләргә, куякларга һәм башка яшел үсентеләргә күчерү һәм тарату;

- якин-тирә территориядә кар өемен жыю.

3.3.10. Карны чыгару вакыты 24 сәгать тәшкил итә.

3.3.11. Карны махсус эзәрләнган майданчыкларга алып чыгарырга тиеш. Кар чүпләкләрен оештыру өчен жир участкалары шәһәр Башкарма комитеты житәкчесенә тиешле санитар-эпидемиологик күзәтчелек, янғын күзәтчелеге органнары, әйләнә-тирә мохитне саклау органнары һәм башка вәкаләтле органнар белән килештереп билгеләнә.

Кар өемнәре торак йорт янәшәсеннән ерак урнашырга тиеш, торак һәм жәмәгать биналарына кадәр ераклык 300 метрдан да ким булмаска тиеш.

Рөхсәтсез кар өемнәре туплау тыела.

3.3.12. Кар өемнәре санитар-эпидемиологик күзәтчелек органнары таләпләре нигезендә тотылырга булырга тиеш.

Кар эрегәннән соң вакытлыча кар өю урыннары чүп-чардан чистартылырга һәм төзекләндереләргә тиеш.

3.3.13. Беркетелгән территорияләрдә һәм объектларда юридик һәм физик затлар түбәндәгеләрне гамәлгә ашырырга тиеш:

- тротуарларны көн саен сәгать 7.00дән, жәяүлеләр хәрәкәтенә комачауламас өчен, чистартып тору;

- кар һәм бозны тротуарлардан һәм түбәләрдән төшерү, түбәләрдән һәм су агып төшүче торбалардан барлыкка килү һәм туплану буенча системалы рәвештә боз сөңгеләрен төшерү;

- урамнарның юл йөрү өлеше бордюрдан 0,5 м киңлектәге кардан (кар чистарту машиналары, кар төягечләре үткәннән соң) чистарту;

- жәяүлеләр һәм транспорт өчен юл аркылы чыгу урыннарын, юл чатларында, транспорт тукталышларында, урамнар борылышларында, ишегалларына керү юлларында кичекмәстән чистарту, шулай ук ишегалды һәм башка территорияләрдә жәяүлеләр юлларын чистарту.

- урамнарның, тротуарларның, жәяүлеләр юлларының, керү төркемнәренен, юлүткәргечләрнен, күперләрнен, күтәрелешләрнен һәм башка урыннарның бозлавыкка каршы материаллары белән беркетелгән территорияләрдә юридик һәм физик затлар тарафыннан даими рәвештә бозлавык чорында эшкәртәргә.

3.3.14. Күп кар яву һәм кар чистарту һәм чыгару буенча оештырылган эшләр вакытында шәхси транспорт хужаларына урамнарның һәм юлларның транспорт чараларын кую өчен йөрү өлешен куллану тыела.

3.4. Базар территорияләре.

Базарларда бөтен территория, төп һәм ярдәмче биналар, сәүдә урыннары, прилавкалар, өстәлләр, инвентарлар өчен атнага бер көн жыештыру һәм дезинфекцияләү өчен санитар көн булып игълан ителә. Кече базар территорияләре көн саен, эш көне ахырында да, эш көне дәвамында да жыештырыла.

Базар ябылганнан соң, көн саен территорияләргә төп жыештыру эшләре алып барылырга тиеш. Елның жылы чорында, мәжбүри себерүдән тыш, базарлар һәм каты өслекке кече базарлар территориясендә дымлы жыештыру эшләре алып барырга кирәк.

Кышкы чорда базар территориясә кардан һәм боздан каты өслеккә кадәр даими чистартылырга тиеш.

Базар территорияләрендә жәмәгать бәдрәфләре жиһазландырылырга тиеш. Базар территорияләре, шул исәптән хужалык майданчыклары, тротуарлар, керү юллары һәм юллары, жәмәгать бәдрәфләре, тирә-юнь территориясә чисталыкта булырга һәм санитар, төзелеш нормалары һәм кагыйдәләре, әлегә кагыйдәләр, башка муниципаль хокукый актлар нигезендә жиһазландырылырга тиеш.

3.5. Дәвалау-профилактика учреждениеләре.

Дәвалау-профилактика учреждениеләре территорияләре чисталыкта һәм тәртиптә булырга тиеш. Дәвалау учреждениеләренен каты өслекке территорияләрен жыештыру режимы һәм ысуллары һәр учрежденидә санитар-эпидемиологик күзәтчелек органнары белән килешенеп мөстәкыйль билгеләнә.

Дәвалау-профилактика учреждениесе территориясә контейнерлар һәм чүп савытлары урнаштыру өчен майданчыклар, санитар нормалар һәм кагыйдәләр, әлегә Нигезләмә, башка муниципаль хокукый актлар белән билгеләнгән санда жиһазландырылырга тиеш.

Дәвалау-профилактика учреждениесендә көн саен чүпләкләрне, контейнерлар һәм алар өчен майданчыкларны чистарту, юу, дезинфекцияләү эшләре алып барылырга тиеш.

Йогышлы, туберкулез, тире-венерология, онкологик һәм хирургия бүлекләренен калдыкларын каты көнкүреш калдыклары полигоннарына чыгару тыела. Мондый калдыкларны юк итү билгеләнгән санитар нормалар һәм кагыйдәләр нигезендә башкарыла.

3.6 Зират территорияләре.

Зиратларның торышы өчен шәһәр Башкарма комитеты җаваплы.

Зират территориясеннән калдыкларны, чүп-чарны эксплуатацияләү, санитар чистарту, жыю һәм чыгару билгеләнгән нормалар һәм кагыйдәләр, әлеге Нигезләмә, башка муниципаль хокукый актлар нигезендә башкарыла.

Зиратларны металл ломнар, төзелеш һәм көнкүреш калдыклары һәм башка материаллар белән пычрату һәм чүпләү тыела. Зур булмаган калдыклар махсус майданчыкларда жыелырга тиеш.

3.7. Каты көнкүреш калдыклары полигоннары.

Каты көнкүреш калдыкларын зарарсызландыруны чүп эшкәртү заводларында һәм вакытлыча карар буларак, каты көнкүреш калдыклары полигонында күздә тотарга кирәк.

Житештерүдә утильләштерелмәгән сәнәгать калдыклары махсус полигоннарга яки сәнәгать калдыклары өчен корылмаларга чыгарыла.

Зарарсызландыручы предприятиеләрне яки корылмаларны, санитар-саклау зоналарын үтәп, торақ пункттан читтә урнаштырырга кирәк.

Каты көнкүреш, сәнәгать калдыклары полигоннарын оештыру өчен жир кишәрлекләре муниципаль район Башкарма комитеты житәкчесе карары нигезендә, тиешле санитар-эпидемиологик күзәтчелек, әйләнә-тирә мохитне саклау, янгын күзәтчелеге органнары белән килешенеп бирелә.

Елгалар, буалар, ачык сулыклар ярларында һәм ташкыннар белән су басучы урыннарда полигоннар өчен участоклар урнаштыру рөхсәт ителми.

Сәнәгать предприятиеләре калдыкларының һәм калдыкларының контрольсез полигоннарын урнаштыру тыела.

Көнкүреш калдыклары, сәнәгать предприятиеләре калдыклары полигоннары билгеләнгән нормативларга туры китереп эчәргә тиеш.

3.8. Сулыклар һәм пляжлар.

Сулыкларны һәм пляжларны чистарту, карап тоту һәм жиһазлау муниципаль хокукый актлар нормаларында билгеләнгән гамәлдәге законнар таләпләре нигезендә гамәлгә ашырыла.

Сулыкларда тыела:

- чүпләү;

күмәргә яки -буалар урнаштырырга;

-сәнәгать калдыклары һәм башка калдыклар суларны пычратырга.

Сулыклар территориясендә транспорт чараларын юу тыела.

Транспорт чараларын пляж, сулыклар территориясендә су кырыннан 300 метрдан да якынарак (махсус бирелгән урыннардан һәм ял итү зонасы территорияләреннән тыш)туктату һәм килеп туктау туктату тыела..

Сулыклар, сулыклар урнашкан жирләр һәм сулык яннары чисталыкта тотылырга тиеш.

3.9. Физик һәм юридик затлар үз милке, башка эйбер хокукы яки килешү төзү нигезендә канауны 10 метрдан да ким булмаган арада чистартуны һәм саклауны тәмин итәргә бурычлы.

3.10. Күпфатирлы йортларның йорт яны территорияләре.

3.10.1. Йорт яны территориясендә рөхсәт ителми:

- урын-бир япмалары, киёмнәр, келәмнәр һәм башка предметларны хужалык майданыннан читтә эләрگә;

- билгеләнгән тәртипне бозып, йорт яны территорияләренә коймаларын үз белдеге белән урнаштыру;

- үз белдеге белән йорт корылмалары төзәргә;

- йорт яны территориясен металл ломнар, көнкүреш, төзелеш калдыклары һәм материаллар, шлак, көл, башка житештерү һәм куллану калдыклары белән пычратырга, буш савытлар сакларга һәм жыярга;

- юынты суларны агызу, калдыкларны һәм чүп-чарны ташлау;

- транспорт чараларын ел фасылына карамастан, балалар майданчыкларында, газоннарда, яшел үсентеләр булган территорияләрдә, шул исәптән комплектланган (төзек булмаган) транспорт чараларын парковкаларга һәм сакларга.;

- автотранспорт чараларын түләүле куюны оештырырга;

- тимер-бетон блоklar, баганалар, коймалар, шлагбаумнар, объектлар, корылмалар һәм башка жайланмалар ярдәмендә квартал эчендәге юлларны үз белдеге белән ябарга.;

- автомашиналарны юу, ягулык һәм майлар сливу, тавыш сигналларын, тормозларны һәм двигательләренә жайга салу;

- кешеләр сәламәтлегенә һәм әйләнә-тирә мохиткә тискәре йогынты ясый торган теләсә нинди эшләр башкару;

- сәүдә һәм жәмәгать туклануы предприятиеләрен, шул исәптән палаткалар, киосклар, лареклар, мини-базарлар, павильоннар, жәйге кафелар, житештерү объектлары, вак-төяк автомобильләр, көнкүреш техникасы, аяк киеме ремонтлау предприятиеләрен, шулай ук кунакханәдән кала автостоянкаларны да кертеп, урнаштырырга.;

- каты көнкүреш калдыкларын жыю коеларына жыелган суларны агызу.

4нче бүлек. Төзекләндерү элементларын карап тоту тәртибе

4.1. Төзеклэндерү элементларын карап тотуга карата гомуми таләпләр.

4.1.1. Барлык милек рәвешендәге оешмаларның һәм учреждениеләрнең керү төркемнәре территориясендә каты (капиталь) өслекләр булырга тиеш.

4.1.2. Киртәләр, коймалар, газон һәм тротуар киртәләре, киосклар, палаткалар, павильоннар, лареклар, игъланнар һәм башка жайланмалар өчен стендлар төзү һәм урнаштыру Россия Федерациясе, Россия Федерациясе субъекты законнарында, жирле үзидарә органнарының норматив хокукый актларында билгеләнгән тәртиптә гамәлгә ашырыла.

4.2. Элмә такталар, реклама һәм витриналар.

4.2.1. Сәүдә һәм хезмәт күрсәтү объектларында тышкы мәгълүмат чараларын урнаштыру бары тик эскизларны муниципаль район Башкарма комитеты белән килештергәннән соң гына рөхсәт ителә.

4.2.2. Газеталар, афишалар, плакатлар, төрле игъланнар һәм рекламаларны бары тик махсус урнаштырылган стендларда гына ачарга рөхсәт ителә.

4.2.3. Урам яктырту баганалары, биналарның, коймаларның һәм башка корылмаларның чылбырын игъланнардан чистарту эшләрен әлегә объектларны эксплуатацияләүче оешмаларга башкарырга кирәк.

4.2.4. Нинди дә булса белдерүләр һәм башка мәгълүмати хәбәрләргә ябыштыру һәм элү, шулай ук биналарның фасадларында, корылмаларның һәм киоскларның тышкы стеналарында, коймаларда һәм коймаларда, барлык төр павильоннарда, яктырту баганаларында һәм щитлы реклама конструкцияләренә терәкләрендә, агачларда һәм асфальтта язучылар һәм сурәтләргә үтәү тыела.

4.2.5. Тышкы реклама чараларын урнаштыру һәм эксплуатацияләү шәһәр муниципаль берәмлеге Советы карары белән билгеләнгән тәртиптә гамәлгә ашырыла.

4.3. Кече архитектура формаларын төзү, урнаштыру һәм карап тоту.

4.3.1. Кече архитектура формаларын, тышкы төзеклэндерү элементларын, киосклар, павильоннар, палаткалар, сезон базарларын, тукталыш павильоннарын, коймалар, реклама щитларын, афишалар һәм игъланнар, яктылык рекламалары, элмә такталары, фонарьлар һәм урамнарны яктырту баганаларын урнаштыру һ. б. шәһәр Башкарма комитеты тарафыннан бирелгән рөхсәт нигезендә башкарыла.

4.3.2. Тыела:

-сәүдә киосклары, павильоннар, лотоклар, гаражлар һ. б. үз белдегән белән урнаштыру;

- биналар, корылмалар, павильоннар, киосклар, палаткалар, төрле корылмалар, козыреклар, навеслар, проектта каралмаган ставкалар янына торгызыла.;

-киосклар, палаткалар, ваклап сату павильоннары һәм кишетләрдән товарлар һәм товарлар запасы туплап куярга.

4.3.3. Физик яки юридик затлар кече архитектура формаларын карап тотканда, шәһәр Башкарма комитеты белән колерлар килештереп аларны ремонтлау һәм буяу эшләрэн башкарырга тиеш.

4.3.4. Киосклар, павильоннар, палаткалар, арбалар, лотоклар, өстәлләр, коймалар, газон киртәләре һәм тротуарларны, транспортны көтү павильоннарын, телефон кабиналарын, спорт корылмаларын, афишалар һәм белдерүләр һәм башка стендлар өчен стендлар, реклама тумбалары, транспорт тукталышларының, эскәмияләрнең күрсәткечләрен, эскәмияләрне елга бер тапкырдан да ким булмаган күләмдә басарга кирәк.

4.3.5. Урам утлары фонарьларының таш, тимер-бетон һәм металл коймаларын, терәкләрне, трансформатор будкаларын һәм киоскларны, торақ, жәмәгать һәм сәнәгать биналарының металл капкаларын ике елга кимендә бер тапкыр, ә ремонтны-кирәк булганда.

4.4.6. Юридик һәм физик затлар бурычлы:

- Нурлат муниципаль районы Башкарма комитетының архитектура һәм шәһәр төзелеше бүлегә белән килештерелгән, билгеләнгән тәртиптә расланган һәм билгеләнгән тәртиптә расланган, фасадларның техник паспорты булган территорияне төзекләндерү планы һәм бинаның фасадлары проекты булырга тиеш;

- поддерживать в исправном состоянии фасады зданий, строений и сооружений путем периодического производства ремонта, реконструкции, модернизации фасадов в сроки, установленные технической эксплуатацией.

5нче бүлек. Территорияләрне яшелләндерү, яшел үсентеләрне карап тоту һәм чәчелгән жирне саклау эшләрә

5.1. Территорияне яшелләндерү, паркларны, скверларны, яшел зоналарны карап тоту һәм торгызу эшләрә махсус оешмалар тарафыннан, әлегә максатларга муниципаль берәмлек бюджетында каралган акчалар чикләрендә, муниципаль берәмлек башкарма комитеты белән килешүләр буенча гамәлгә ашырыла.

5.2. Жир кишәрлекләре милекләрендә яки аннан файдалануда булган физик һәм юридик затлар әлегә кишәрлекләрдә, шулай ук якын-тирә территорияләрдә яшел үсентеләрне карап тотуны һәм саклауны тәэмин итәргә тиеш.

5.3. Урамнарны, майданнарны, паркларны, скверларны һәм күпкатлы төзелеш кварталларын, скверларны һәм паркларны чәчәкләр белән бизәү, шулай ук ландшафт архитектурасы объектларын капитал ремонтлау һәм реконструкцияләү бары тик Нурлат муниципаль районы Башкарма комитетының архитектура һәм шәһәр төзелеше бүлегә белән килештерелгән проектлар буенча гына башкарыла.

5.4. Әлегә Нигезләмәнең 5.1 һәм 5.2 пунктларында күрсәтелгән затларга:

- кирәкле барлык агротехник чараларны (су сибү, йомшарту, кисү, киптерү, корткычларга һәм үсемлекләр авыруларына каршы көрәш, үлән чабу (үлән катламы биекlege 15 см дан артмаса тиеш, чаптырылган үлән тәүлек дәвамында жыеп алынырга тиеш)вакытында башкаруны тәмин итәргә;

- коры-сары һәм авария хәлендәге агачларны кисү һәм кисү, коры һәм ватылган ботакларны кисү һәм юл хәрәкәтен жайга салуның техник чаралары күрүчәнлеген чикли торган ботакларны кисү;

- жирле үзидарә органнарына корткычлар, авырулар таралуның барлык очраклары турында мәгълүмат житкерергә һәм аларга каршы көрәш чараларын күрүргә, яраларны һәм агачларда жәрәһәтләрэн бетерергә;

- яшел үсентеләр түтәлләрэн вакытында карау.

5.5. Яшел үсентеләр үскән мәйданнарда түбәндәгеләрне эшләү тыела:

- газоннарда һәм яшь урман утыртмалары өстеннән йөрүргә һәм аунарга;

- агачлар, куакларны сындырырга, яфрактарны һәм чәчәкләрне өзәргә, жимешләрне жыярга һәм төшерергә;

палаткалар куярга;

- газон, чәчәклекләр, юллар һәм сулыкларны пычратырга;

- скульптураларны, эскәмияләрне, коймаларны жимерергә;

- агачлардан сок агызырга, кисемнәр ясарга, язулар, агачларга белдерүләр, номер билгеләрэн, төрле күрсәткечләр, чыбык-чабык, гамак, таган, бау элү өчен агачларга элгечләр һәм кадактар сугу, ботакларда урын-жир япмалары киптерү, агач ботакларында киём-салым элөп кую;

- автотранспорт чараларын юарга, киём юарга, шулай ук яшел үсентеләр территориясендә урнашкан сулыкларда хайваннарны су коендырырга;

- көтү көтәргә;

- боз шугалактары һәм кар таулары оештырырга, чаңгыда, тимераякта, чанада шуарга, уеннар, бу максатларга бирелгән урыннардан тыш, уеннар, биюләр оештырырга;

- үсемлекләрне зыяннардан яклауны гарантиялөүче щитлар белән киртәләрсез генә төзелеш һәм ремонт эшләрә башкару;

- агачларның тамырларын кәүсәдән 1,5 метр ераклыкта казырга һәм агач төпләрэн жир яки төзелеш чүп-чары белән күмәргә;

- территорияләргә яшел үсентеләр утырту, шулай ук якин-тирә территорияләрдә яшел үсентеләргә корткычлар таралуга ярдәм итә торган материаллар складларын урнаштырырга;

- агачлар һәм куакларның сакланышын тәэмин итә торган чараларны күрмичә, чүп-чар, кар һәм боз чүплекләре оештырырга, яшел утыртмалары булган участокларда түбәдән карны ташларга;

- үсемлек жирен казу, комны чыгару һәм башка казылма чыгару;

- паркларда, урман паркларында, скверларда һәм башка яшел утыртмаларның башка территорияләрендә этләрне урамда йөртү;

- үз белдегең белән агач, куаклар утырту, бакча ясау;

- агачларга кер киптерү өчен бау элү;

5.6. Агач һәм куакларны рөхсәтсез кисү тыела.

5.7. Шәһәр чикләрендә төзелеш яки жир асты коммуникацияләре сузу, югары вольтлы линияләр һәм башка корьлмалар урнаштыру зонасына элгә торган зур күләмле агачларны һәм куакларны кисү бары тик шәһәр Башкарма комитетның язма рөхсәте буенча гына башкарыла.

5.8. Төзелеш яки жир асты коммуникацияләре салу белән бәйлә зур үскән агач һәм куакларны кискән өчен аңа тиң бәясен алырга кирәк.

5.9. Агач һәм куакларны кисеп алуға рөхсәт бирү торгызылган бәясен түлгәннән соң башкарыла.

Әгәр күрсәтелгән утыртмалар яңадан күчерелгә тиеш булса, рөхсәт бирү торгызу бәясен түләмичә башкарыла.

Яшел утыртмаларның торгызу бәясе һәм утырту урыны шәһәр Башкарма комитеты тарафыннан билгеләнә.

Яшел утыртмаларның торгызылу бәясе шәһәр муниципаль берәмлеге бюджетына күчерелә.

5.10. Яшел үсентеләрне теләсә нинди зыян яки үз белдегең белән кискән өчен, шулай ук сак чараларын күрмәгән һәм яшел үсентеләргә салкын каравы өчен гаепле затлардан зыян күргән яки юк ителгән үсентеләрнең торгызу бәясе алына.

5.11. Торак һәм сәнэгать биналары төзелеше зонасына керүче гражданнарға караган һәм торак-жиләк-жимеш агачлары һәм бакчаларның бәясен бәяләү шәһәр муниципаль берәмлеге Башкарма комитеты тарафыннан башкарыла.

5.12. Агачларны һәм куакларны исәпкә алу, төпләү, кисү, ботакларын кыскарту, күчереп утырту махсулаштырылган оешма көчләре һәм чаралары белән башкарыла - пассажирлар транспорты маршрутлары уза торган урамнарда; торак-эксплуатация оешмалары - күпкатлы торак йорт эчендәге территорияләрдә.

Шул ук вакытта агачларның һәлак булуы аерым гражданнар яки вазыйфай затлар гаебе белән килеп чыкканлыгы ачыкланса, торгызу бәясе исән агач бәясе буенча билгеләнә.

5.13. Агачларга зыян килү билгеләре ачыкланган очракта, яшел утыртмаларның сакланышы өчен җаваплы затлар, тиешле чаралар күрү өчен, кичекмәстән шәһәр муниципаль берәмлеге Башкарма комитетына хәбәр итәргә тиеш.

5.14. Корыган агачларны, ботакларны кисүгә рөхсәт шәһәр Башкарма комитеты тарафыннан бирелә.

5.15. Шәхси төзелеш зонасында кыйммәтле агач токымнарыннан һәм куаклардан тыш, агачларны кисү жир кишәрлекләре милекчеләре тарафыннан үз акчалары хисабына мөстәкыйль рәвештә гамәлгә ашырыла.

5.16. Яшел үсентеләр зонасында проект һәм төзелеш эшләрән башкару тәртибе.

Төзелеш эшләрән башкарганда юридик һәм физик затлар бурычлы:

- төзелеш территориясендә урнашкан агачларны тоташ инвентарь щитлары яки 2 м биеклектәге тартмалар белән киртәләргә;

- асфальт түшәгәндә һәм капитал ремонтлаганда агачлар тирәсендә 2 метрдан да ким булмаган диаметрлы түгәрәк лункалар урнаштыру, алга таба металл рәшәткәләр урнаштыру;

- төзелеш механизмнары һәм автомобильләр кую урыннарын 2,5 метрдан да ким булмаган агач һәм куаклардан 2,5 м ераклыкта урнаштыру;

- агулык-майлау материалларын агач һәм куаклардан 10 метрдан да ким булмаган күләмдә жыю;

- яшеллек утыртканда алга таба файдалану өчен эшләр башланыр алдыннан жирнең үсемлек катламын алырга һәм җыярга;

- жир асты коммуникацияләрән салу һәм ремонтлау эшләре тәмамланганнан соң, газонны яңадан чәчәргә;

- туклыклы катламы алынган участокларга уңдырышлы туфракны (калынлыгы 30 см дан да ким булмаган) җәю.

5.17. Авыл хужалыгы культураларының җыелган уңышы кырында булган чәчүлекләргә, бозу яисә юкка чыгару яисә оештыру-хокукый формаларына, шәхси ярдәмче хужалыкларга карамастан, авыл хужалыгы оешмаларының һәм предприятиеләренә утыртмаларына кош-корт яки терлекләр кертеп таптату, зыян китерү тыела.

5.18. Чәчүлекләр яки утыртмалар буенча автомобильдә йә тракторда, комбайнда яки башка үзйөрешле машинада йөрү, чәчүлекләр яки утыртмалар буенча чит ил транспортында йөрү тыела.

бнчы бүлек. Юлларны карап тоту һәм эксплуатацияләү

6.1. Муниципаль берәмлек территориясендә юл катламнарын саклау максатыннан тыела:

- тарттырып йөк ташу;

- рельслар, бүрэнэләр, тимер балкалар, торбалар, кирпичне урамнарда төяү-бушату эшләре вакытында башка авыр әйберләр ташлау һәм аларны туплау;

- каты өслеге булган торак пунктлар урамнары буйлап узышу, яссы өслекле тэгәрмәчле техника йөрү;

- квартал эчендәге жәяүлеләр юлларында, тротуарларда зур йөк транспорты хәрәкәте һәм туктау.

6.2. Махсус оешмаларга әлеге Нигезләмәнең 3.1.2 пунктында күрсәтелгән затлар белән килешүләр нигезендә шәһәр территорияләрен жыештырырга тәкъдим ителә.

6.3. Шәһәр чикләрендә гомуми файдаланудагы автомобиль юлларын, күперләрен, тротуарларны һәм башка транспорт инженерлык корылмаларын (гомуми файдаланудагы автомобиль юлларын, күперләрен һәм федераль һәм региональ әһәмияткә башка транспорт инженерлык корылмаларыннан тыш) карап тоту, төзү һәм реконструкцияләү, капитал салулар планы нигезендә махсуслаштырылган оешмалар тарафыннан гамәлгә ашырыла.

6.4. Юл билгеләрен, юл хәрәкәте иминлеген тәэмин итүнең башка объектларын эксплуатацияләү, агымдагы һәм капитал ремонтлау махсус оешмалар тарафыннан муниципаль берәмлек Башкарма комитеты белән килешүләр буенча гамәлгә ашырыла.

6.5. Карамагында жир асты чөлтәләре булган оешмалар коммуникация люкларының капкачлары һәрвакыт юл өслеге дәрәжәсендә булсын, гел төзек хәлдә һәм ябык булсын өчен даими рәвештә күзәтеп торырга тиеш.

Урам һәм тротуарларның машиналар йөрү өлешендә урнашкан люк, кое капкачларын жимергән яки жимерелгән очракта, кичекмәстән киртәләп алырга һәм 6 сәгать эчендә коммуникацияләр булган оешмаларга торгызырга кирәк.

6.6. Юл билгеләре.

6.6.1. Автомобиль юллары юл хәрәкәте иминлеген өчен җавап бирүче органнар тарафыннан расланган дислокация нигезендә юл билгеләре белән җиһазландырылырга тиеш. Өслеге билгеләре булырга тиеш, чиста, башка жәрәхәтләре. Вакытлыча билгеләнгән билгеләр аларны урнаштыру зарурлыгына китергән сәбәпләрен бетергәннән соң бер тәүлек эчендә бетерелергә тиеш. Зыян күргән юл билгеләрен алыштыру яки яңадан торгызу эшләрен тәүлек дәвамында, жимерелгән билгеләр табылганнан соң, 3 тәүлек эчендә башкарырга кирәк.

6.6.2. Мәгълүмати күрсәткечләр, километр билгеләре, парпетлар һ. б. гамәлдәге дүрләт стандартлары нигезендә буялырга, юдыртылырга һәм пычрактан чистартылырга тиеш.

6.6.3. Барлык язучылар да күрсәткечләр дә ачык күренергә һәм җинел укылырга тиеш.

6.7. Юлдагы саклагыч коймалар һәм юл кырыен билгеләгән ташлар

6.7.1. Хәрәкәт өчен куркыныч булган урам участоклары, шул исәптән күпер һәм юлүткәргечләр буенча да, коймалар белән жиһазландырылырга тиеш.

6.7.2. Киртәләрнең зарарланган элементлары дефектлар ачыкланганнан соң 5 тәүлек эчендә торгызылырга яки алыштырылырга тиеш.

6.7.3. Ярыклар, һәм арматурага кадәр бетон кыйпылчыклары булган балкаларны эксплуатацияләүдә куллану рөхсәт ителми.

6.7.4. 3см дан да зуррак булган ярыклары күрәнгән саклагыч ташлар аерым рәвештә алыштырылырга тиеш.

6.7.5. Саклагыч ташының аның проект нигезләмәсеннән каралган хәлдән башка төрле кую рөхсәт ителми.

6.7.6. Жәяүлеләр өчен саклагыч киртәләр төзек хәлдә булырга тиеш, зыян алганнарын ун көн эчендә төзәтергә кирәк.

6.7.7. Квартал эчендәге юлларны һәм тротуарларны төзегәндә, реконструкцияләгәндә һәм ремонтлаганда аларның инвалид һәм балалар коляскаларын иреккә хәрәкәт итү өчен пандуслар рәвешендә башкарырга кирәк.

6.8. Тимер-бетон блоklar һәм башка киртәләр урнаштыру юлы белән юлларның йөрү өлешен, тротуарларны үз белдеге белән каплау рөхсәт ителми.

6.9. Юлларны төзү һәм ремонтлауга рөхсәтләрне рәсмиләштерү һәм бирү тәртибе.

6.9.1. РФ Шәһәр төзелеше кодексында билгеләнгән тәртиптә автомобиль юлларын төзү, реконструкцияләү, капитал ремонтлау өчен рөхсәт жирле үзидарә органы тарафыннан жирлек чикләрендә төзү, реконструкцияләү яки капитал ремонт башкару планлаштырыла торган шәхси автомобиль юлларына карата бирелә.

6.9.2. Югарыда санап үтелгән эшләрне башкару Килештерү Нурлат муниципаль районы Башкарма комитетының төзелеш һәм ТКХ бүлегә тарафыннан бирелә.

7нче бүлек. Алар урнашкан биналарны, корылмаларны һәм жир кишәрлекләрен карап тоту буенча гомуми таләпләр

7.1. Алар урнашкан биналарны, корылмаларны һәм жир кишәрлекләрен милекчеләре яки башка хокук ияләре мөстәкыйль рәвештә йә махсус оешмаларны үз акчалары хисабына жәлеп итү юлы белән тоталар.

7.2. Алар урнашкан биналарны, корылмаларны һәм жир кишәрлекләрен карап тоту үз эченә ала, алар урнашкан биналарны, корылмаларны һәм жир кишәрлекләрен төзекләндерү:

- 1) биналарның, корылмаларның фасадларын карап тоту;
- 2) жир кишәрлеген жыештыру һәм санитар-гигиеник чистарту;;
- 3) гражданныр, оешмалар һәм шәхси эшмәкәрләр эшчәнлеге нәтижәсендә барлыкка килә торган житештерү һәм кулланы калдыкларын жыю һәм чыгару;
- 4) жир кишәрлегендә урнашкан яшелләндрерү һәм төзекләндрерү элементларын карап тоту һәм карау.

7.3. Биналарның, корылмаларның фасадларының тышкы кыяфәтенә карата гомуми таләпләр:

7.3.1. Биналарның, корылмаларның фасадлары өчен төп шарт булып архитектура-сәнгать образының, материалларның һәм чәчәкләр чишелешенә стильле бердәмлеге тора.

Фасадның локаль участкалары, детальләр, элементлар һәм өстәмә жиһазлар комплекслы карар нигезендә урнаштырылырга тиеш;

7.3.2. Төсе фасад характеристикаларына һәм стиль чишелешенә, объектның функциональ билгеләнешенә, әйләнә-тирә мохиткә туры килергә тиеш;

7.3.3. Урамнардан, диварлардан һәм арка юлларынан каралган торчалар төп фасад төсенә тулысынча буяла;

7.3.4. Биналарның, корылмаларның фасадлары төзелеш өлешендә, декоратив бизәү, инженерлык элементларында күренергә тиеш түгел һәм тиешле эстетик хәлдә булырга тиеш. Бинаның фасадына зыян килү фасадның гомуми мәйданынан 5% тан артмаска тиеш;

7.3.5. Аерым детальләрне бетерү яки үзгәртү белән бәйле биналарның, корылмаларның фасадларын үзгәртү норматив хокукый актларда билгеләнгән тәртиптә рөхсәт ителә;

7.4. Шәһәр территориясендә тыела:

- төзелеш өчен рөхсәт алмыйча, нинди дә булса корылмалар төзөргә һәм капитал булмаган төзелеш объектларын урнаштырырга.

7.5. Теләсә кайсы төрдәге төзелешләр, шул исәптән капитал төзелеш объектлары, төзелеш өчен рөхсәт алмыйча төзелгән яки урнаштырылган объектлар әлеге объектны төзөгән яисә урнаштырган зат хисабына шәһәр жирләреннән сүтелергә яки чыгарылырга тиеш.

7.6. Милек формасына бәйсез рәвештә, барлык оешмалар, предприятиеләр, шулай ук шәхси эшмәкәрләр милек хокукында яки башка мәңгелек хокукта булган жир кишәрлекләрен 1,8 метрдан да ким булмаган биеклеп койма белән бүлүргә бурычлы.

7.7. Сәүдә һәм көнкүреш хезмәте күрсәтү оешмалары, киосклар, сәүдә палаткалары һәм павильоннар эшчәнлеге, каты көнкүреш калдыкларын чыгару һәм урнаштыру буенча хезмәтләр күрсәтүгә килешү төземичә тыела.

8нче бүлек. Биналарның, корылмаларның фасадларын карап тоту

8.1. Биналарның, корылмаларның фасадларын карап тоту үз эченә ала:

8.1.1. Конструктив элементларны һәм фасадларны, шул исәптән керү ишекларен һәм козырекларын, балкон һәм лоджий коймаларын, карнизов, крыль һәм аерым баскычларны, спусклар һәм баскычлар коймаларын, витрина, декоратив детальләрне һәм башка конструктив элементларны үз вакытында төзекләндереп, төзәтеп тора;

8.1.2. Агыш төшүче, яңгыр суларын агызып жибәрүче торбаларның төзеклеген карап тору;

8.1.3. Герметизацияне, ямап куюны ярыкларны төзәтү, ярылып киткән жирне һәм ишелеп төшкән чокылып киткән урыннарны төзәтү;

8.1.4. Керү төркемнәрен, отмосткаларны, цоколь тәрәзәләрен һәм подвалларга керү юлларын тәртипкә китерү, ремонтлау һәм үз вакытында чистарту;

8.1.5. Фасадта урнаштырылган электр угларын төзек хәлдә тоту һәм аны караңгы төшү белән кабызу;

8.1.6. Фасадларны, шул исәптән фасадларның өлешләрен, аларның торышы һәм куллану шартларына бәйле рәвештә, үз вакытында чистарту һәм юдыру;

8.1.7. Вакытында тәрәзәләр һәм витриналарны юу, элмә такталар һәм күрсәткечләрне чистарту;

8.1.8. Язулардан, рәсемнәрдән, игъланнардан, плакатлардан һәм башка мәгълүмати-басма продукциядән, шулай ук граффитидан чистартып тору.

8.2. Биналарның, корылмаларның һәм корылмаларның фасадлары элементлары составына түбәндәгеләр керә:

- 1) керү-чыгу, подвал бүлмәләренә керү һәм чүп-чар жыю урынын карап тору;
- 2) керү төркемнәре (баскычлар, майданчыклар, перила, керү өстендә козыреклар, коймалар, стеналар, ишекләр һ. б.);
- 3) цоколь нигез яны;
- 4) стеналар тигезлеге;
- 5) фасадның чыгып торган өлешләре (балконнар, лоджияләр, эркерлар, кәрнизләр);
- 6) түбә, шул исәптән вентиляция һәм төтен торбалары, рәшәткәләр, түбәгә чыгу юллары һ. б.;
- 7) архитектура детальләре һәм тышлау (колонналар, пилястрлар, розеткалар, капительләр, фризлар, пояслар һ. б.);

- 8) су агып төшү торбалары, шул исәптән воронкалар;
- 9) парпетлы һәм тәрәзә коймалары, рәшәткә;
- 10) тәрәзәләрне тимер белән бизәкләү, балконнарны, цоколь чыгышларын, свесларны һ. б.;
- 11) элмә металл конструкцияләр (флак куйгычлар, анкерлар, янгын баскычлары, вентиляция жиһазлары һ. б.);
- 12) панельләр һәм блоklar арасында горизонталь һәм вертикаль тоташкан урыннар (эре панельле һәм эре блоклы биналарның фасадлары);
- 13) пыяла, рамнар, балкон ишекләре;
- 14) биналар янындагы стационар коймалар.

8.3. Биналарның, корылмаларның милекчеләре, башка хокук ияләре һәм тиешле вазыйфалар йөкләнгән башка затлар бурычлы:

8.3.1. Кирәк булган саен, эмма елына бер тапкырдан да ким булмаган күләмдә, махсус техника һәм методика буенча смывкалар кулланып, фасадларны чистартырга һәм юарга кирәк;

8.3.2. Кирәк булганда, елга ике тапкыр, язын (жылыту системаларын сүндүргәннән соң) һәм көзен (ягып жылыту сезоны башланганчы) чистарту һәм юдыру, кагыйдә буларак, химик чаралар, тәрәзәләрне, балкон һәм лоджияләрне, подъездлардагы керү ишекләрен эчке һәм тышкы өслекләрен чистарту һәм юдыру;

8.3.3. Фасадның фактик торышын исәпкә алып, 5 - 6 ел эчендә фасадны буяу, шул исәптән фасадны буяу эшләре алып бару;

8.3.4. Фасадның аерым элементларын (цокольләрен, болдырны, баскычларны, приямкаларны, керү ишекләрен, капканы, цоколь тәрәзәләрен, балконнарны һәм лоджияне, су үткәргеч торбаларны, тәрәзә төбөндөгә калайларны, бертигез ачыклыklarны һәм башка конструктив элементларны) ремонтларга.

Төзеклектә тотучы ремонт кимендә өч елга бер тапкыр уздырылырга тиеш. Фасадларның конструктив элементлары һәм бизәлеше алар тузган саен торгызылырга яисә кинәт зарарлану шартлары барлыкка килгәндә (аварияләр, стихияле бәла-казалар, янгын һ.б.) әлегә хәлләр туктатылганнан соң ике ай эчендә торгызылырга тиеш;

8.3.5. Чыгыш ясаучы конструкцияләр жимерелү ихтималы булган очракта, саклау-кисәтү чараларын (коймалар, челтәрләр урнаштыру, элементның жимерелә торган өлешен демонтажлау һ.б.) башкарырга.

8.4. Фасадларны эксплуатацияләгәндә түбәндәгеләрне эшләү рөхсәт ителми:

8.4.1. Биналарның фасадлары һәм корылмаларының стеналары өслеген зарарлану (пычрану буявы кубу, штукатуркада ярыklar барлыкка килү, кирпич уалу, тимер-бетон конструкцияләренен саклагыч өслеге катламнары каерылып төшү һ.б.);

8.4.2. Панельара бәрелешләрнең герметизациясе бозылу;

8.4.3. Шткатуркаларны, облицовкаларны, фасадларның, биналарның яисә корылмаларның цоколь өлөшенең бизәкле катламын, шул исәптән тәрәзә, керү урыннары конструкциясенең төзөксезлеге (ватылуы, пычрануы);

8.4.4. Биналар фасадларының чыгып торучы элементларын: балконнар, лоджия, эркерлар, тамбурлар, карнизлар, козыреклар һ.б. ватылу (пычрану);

8.4.5. Балконнарның, лоджий, парапетларның киртәләрен жимерү (булмау, пычрану) һ.б.;

8.4.6. Проспект, урам, тыкрык, майдан, бина номеры, корылма номеры, корпус яисә төзелеш күрсәткечләрен вәкаләтле орган белән килештермичә урнаштыру һәм эксплуатацияләү;

8.4.7. Проспект, урам, тыкрык, майдан, бина номеры, корылма номеры, корпус яисә төзелеш күрсәткечләрен вәкаләтле орган белән килештермичә урнаштыру һәм эксплуатацияләү;

8.4.8. Яңа архитектура детальләрен төшерү, алмаштыру яки урнаштыру, яңа ачыклыкларны урнаштыру, тәрәзә формаларын үзгәртү, яңа балконнар һәм көймәләр, эркерлар, балконнар арасындагы киңлекне килештермичә һәм билгеләнгән тәртиптә рөхсәт алмыйча төзөп бетерү;

8.4.9. Фажиға элементларын, түбәләрен, диварларын һәм корылмаларын (төтен, вентиляция, телевидение һәм радионы күмәк кабул итү системалары антенналарын, үткәргеч радиотапшырулар челтәрләре стойкаларын, фронтоннарны, козырекларны, ишекләрен, тәрәзәләрен, парапетларны, янгынга каршы баскычларны, жир астында калу элементларын һ.б.) куллану элемент һәм һава-кабельле күчешләрен беркетү сыйфатында;

8.4.10. Фасадларда, тәрәзәләрдә (шул исәптән тәрәзә уемының эчке ягында) биналар, корылмалар афишалар, белдерүләр, плакатлар һәм башка мәгълүмати-басма продукцияне элү, беркетү һәм ябыштыру;

8.5. Антенналарны урнаштыру рөхсәт ителми:

8.5.1. төп фасадларда;

8.5.2. түбәдә, ишегалды фасадларында һәм урамнан каралган брендмауэрларда;

8.5.3. биналарның түбәсендә, биналарның һәм корылмаларның (башняларда, гөмбәзләрдә) силуэт тәмамлануында, парапетларда, түбә коймаларында, вентиляция торбаларында;

8.5.4. фасадның почмак өлөшендә;

8.5.5. балконнар, лоджия киртәләрендә.

9нчы бүлек. Керү төркемнәре (өлөшләр)

9.1. Биналарның, корылмаларның керү төркемнәрен яктырту жиһазлары, элмә (козырек), өслекләренң тоташкан элементлары (баскычлар һ. б.), инвалидлар һәм халыкның аз хәрәкәтләнүче төркемнәрен (пандуслар, баскыч култыкса һ. б.) күчерү өчен жайланмалар белән жиһазландырырга кирәк.

Пандус горизонталь канаулардан башка кытыршы текстуралы тайгак булмаган материалдан башкарылырга тиеш. Саклаучы конструкцияләр булмаганда, пандуслар кимендә 75 мм биеклектәге бораулар каралган, бордюор пандусының авышлыгы 1:12 үлчәмендә кабул ителә.

Пандус яки аның озынлыгы 9 м дан артык борылганда һәр 9 м саен 1,5 х 1,5 м зурлыктагы горизонталь майданчыкны күздә тоту тәкъдим ителә. Төшерү тәмамланганнан соң горизонталь майданчыкларда дренаж жайланмаларын проектларга кирәк. Пандусның башында һәм ахырында юлның горизонталь участкаларын әйләнә-тирәдәге өслекләрдән аерылып торган текстура һәм төс белән башкарырга кирәк.

Баскычның ике ягында да, пандуста да 800 - 920 мм биеклектә, стенадан 40 мм ераклыкта калып торучы түгәрәк яки турыпочмаклы кисемтә ясау күздә тотыла. Баскычларның киңлеге 2,5 м һәм аннан да киңрәк булганда, бүлүче тоткалар күздә тотыла. Кул тоткычларының озынлыгы һәр яктан 0,3 м дан да ким булмаган баскычның озынлыгы яки озынлыгы зуррак билгеләнә. Кул конструкцияләре кулның металлга тиеп торуын булдырмаска тиеш.

9.2. Керү төркемнәрен проектлаганда, биналарның, корылмаларның фасадларын яңартканда, үзгәрткәндә рөхсәт ителми:

9.2.1. фасадның декоратив, архитектура һәм сәнгать элементларын керү төркеме элементлары, яңа бизәк һәм реклама белән каплау;

9.2.2. Идән өсте тигезлеге гомуми файдалану территориясендә чыга торган фасадлардагы жир өсте тигезлегеннән 1,2 метрдан югарырак урнашкан биналарга һәм цоколь катларына керү жайланмасы;

9.2.3. Жәяүлеләр хәрәкәтенә комачаулаучы терәк элементларын (колонналар, агып төшү жайланмалары һ.б.) төзү;

9.2.4. Бинаның фасадының комплекслы чишелешен исәпкә алып, проект документациясен эшкәртмичә ике һәм аннан күбрәк керү жайланмасы (булганнарын исәпкә алып);

9.2.5. Жиңел конструкцияләрдән кәргән керү төркемнәренң кызыл сызыклардан 1,5м дан артык читтәрәк урнашуы;

9.2.6. Күпфатирлы йортта урыннар милекчеләренң ризалыгын алмыйча керү төркемен урнаштыру;

9.2.7. Керү төркеме хужасының ризалыгын алмыйча гына балконнан файдалану.

10нчы бүлек. Шәхси торақ йортларны тоту һәм территорияне төзекләндерү

10.1. Индивидуаль торак йортларның милекчеләре (яисә) яллаучылары (алга таба - торак йортлар хужалары), әгәр законда яисә шартнамәдә башкасы каралмаган булса, бурычлы:

10.1.1. Торак йортлар фасадларының, коймаларның (рәшәткәләренә), шулай ук йорт биләмәләре чикләрендә башка корылмаларның тиешенчә торышын тәмин итәргә. Аларны вакытында ремонтлау һәм буяуны үз вакытында башкару;

10.1.2. Торак йортта номер билгесе булу һәм аны төзек хәлдә тоту;

10.1.3. Йорт яны территориясен тәртиптә тоту һәм янәшәдәге территориянең тиешле санитар торышын тәмин итү;

10.1.4. Йорт чикләрендә яшел үсентеләрне тәртиптә тоту, куак һәм агачларны санитар кисү, газүткәргечләренә сак зонасында, кабельле һәм һава электр тапшыру линияләрендә һәм башка инженерлык чөлтәләрендә агачлар утыртуга юл куймау;

10.1.5. Су агып китү өчен канаулар һәм торбалар чистартырга, язгы чорда кар суларын үтүне тәмин итәргә;

10.1.6. Якын-тирә территориядән чистартылган карны, шул рәвешле, транспортны, инженерлык коммуникацияләреннән һәм аларда корылмалардан файдалану, жәяүлеләр үтү һәм яшел утыртмаларның сакланышы тәмин ителсен өчен, тотарга;

10.1.7. Вәкаләтле орган белән калкулыкны, тышкы кыяфәтне һәм йорт биләмәләрен киртәләүнең төсләр чишелешен килештерергә;

10.1.8. Үзәкләштерелгән канализация, юынгыч чокыр, бәдрәф булмаганда бирелгән жир кишәрлеге чикләрендә санитар нормалар нигезендә аларны даими рәвештә чистарту һәм дезинфекцияләүне башкарырга;

10.1.9. Билгеләнгән тәртип нигезендә каты көнкүреш һәм эре габаритлы калдыкларны үз вакытында жыеп алуны һәм чыгаруны тәмин итәргә.

10.2. Шәхси торак төзелеше территориясендә рөхсәт ителми:

10.2.1. Йорт биләмәсе чикләрендә киртә урнаштыру;

10.2.3. Йорт биләмәләре территориясә өчен чүп-чар чокырларын корырга;

10.2.4. Йорт биләмәсе территориясен тутырган (төзек булмаган) транспорт чарасы сакларга;

10.2.5. Тирә-юньне теләсә нинди калдыклар белән пычратырга;

10.2.6. Тирә-юньдә төзелеш материалларын сакларга;

10.2.7. Йорт биләмәләре чикләрендә төзелмәләр төзү;

10.2.8. Капиталь булмаган төзелеш объектларын йорт биләмәләре чикләрендә урнаштыру.

10.2.9. Якын-тирәдәге территориядә индивидуаль һәм күпкатлы торак төзелешендә яшелчә һәм жиләк-жимеш культуралары чөчү һәм утырту тыела.

11нче бүлек. Төзелеш эшләрен башкару урыннарын карап тоту.

11.1. Төзелеш майданчыкларын һәм аларга якын территорияләрен карап тоту, ремонт, төзелеш һәм башка төр эшләр тәмамланганнан соң төзекләндерү эшләрен яңарту йорт салучыга йөкләнә.

Эшләнмәгән төзелеш объектларын һәм ана якын территорияләрен тоту, әлеге Кагыйдәләр таләпләрен үтәп, төзүчегә йөкләнә.

Эш алып барылмаган төзелеш объектлары төзелеш челтәрләре белән ябылырга тиеш.

11.2. Төзелеш, ремонт һәм башка төр эшләр башланганчы ук кирәк:

11.2.1. Төзелеш майданчыгы территориясенә бөтен периметры буенча билгеләнгән үрнәктәге тыгыз койма урнаштырырга;

11.2.2. Төзелеш майданчыгы киртәсенә гомуми тотрыклылыгын, ныклыгын, ышанычлылыгын, эксплуатация куркынычсызлыгын тәмин итәргә;

11.2.3. Төзелеш майданчыгы коймаларының техник торышын, аның чисталыгын, үз вакытында пычрактан, кардан, наледидан, мәгълүмати-басма продукциядән һәм граффитидан чисталыгын карап торырга;

11.2.4. Төзелеш майданы территориясенә кергәндә төзелеш объектының гамәлдәге төзелеш нормалары һәм кагыйдәләре таләпләренә җавап бирә торган мәгълүмат тактасын урнаштырырга һәм аны тиешле хәлдә тотарга;

11.2.5. Жәяүлеләр өчен вакытлы тротуарлар төзүне тәмин итәргә;

11.2.6. Обеспечить наружное освещение по периметру строительной площадки;

11.2.7. Урамнарның (машина юлларының) алгы өлешенә пычрак һәм чүп-чар чыгарылмый торган юлларда транспорт чаралары тәгәрмәчләрен чистарту яки юу пунктларын төзелеш майданчыгына, йорт эчендәге машина юлларын һәм транспорт чаралары юлларын төзекләндерелгән керү юлларын урнаштырырга;

11.2.8. Йөк автотранспортының хәрәкәт маршрутын (10 тоннадан артык) төзелеш майданчыгына керү юлларында ябык цикл белән килештерергә, ул юлларның һәм юлларның сакланышын тәмин итә;

11.2.9. Төзелеш майданчыгы территориясендә каты көнкүреш, эре габаритлы һәм төзелеш калдыкларын жыю өчен контейнерлар һәм (яисә) бункерлар булдыруны тәмин итәргә;

11.2.10. Төзелеш майданы территориясеннән билгеләнгән тәртиптә каты көнкүреш, эре габаритлы һәм төзелеш калдыкларын чыгаруны оештыруны тәмин итәргә;

11.2.11. Төзелеш майданчыгы территориясеннән жыештырылган һәм калдыклар булмаган карны билгеләнгән тәртиптә килештерелгән махсус билгеләнгән урыннарга чыгаруны тәмин итәргә;

11.2.12. Эшләр башкарганда төзелеш майданчыгының, ана һәм тротуарларга көн саен яқын территорияне пычрактан, чүп-чардан, кардан, боздан чистартуны тәмин итәргә (елның буена (кышын, жәен) кирәк);

11.2.13. Эшләр башкарганда гамәлдәге жир асты инженерлык коммуникацияләренең, тышкы яктырту челтәрләренең, яшел утыртмаларның һәм кече архитектура рәвешләренең сакланышын тәмин итәргә.

11.3. Төзелеш һәм (яисә) ремонт эшләрен уздыруның бөтен чоры дәвамында әлегә Кагыйдәләрдә күрсәтелгән таләпләрне үтәргә, шулай ук эшләр башкарганда жимерелгән һәм жимерелгән юл өслекләрен, яшел утыртмаларны, газоннарны, тротуарларны, откосларны, кече архитектура формаларын торгызырга кирәк.

11.4. Рөхсәт ителми:

11.4.1. Гражданнарның шәхси һәм ижтимагый иминлеген тәмин итүгә бәйлә коткару, авария-торгызу һәм башка кичектергесез эшләрдән тыш, тынлыкны бозуга китерүче төзелеш, ремонт, төяү-бушату һәм башка эшләренең торак зонасы янында 23.00 сәгатъән 7.00 сәгатъкә кадәр гражданнарның шәхси һәм ижтимагый иминлеген тәмин итүгә бәйлә оештыру һәм уздыру;

11.4.2. Нурлат шәһәре Башкарма комитетының рөхсәтеннән (күрсәтмәсеннән) башка юлларның һәм тротуарларның юл өлешенең тарауын яисә ябылуын булдыру;

12нче бүлек. Коммуникацияләрне төзегәндә, ремонтлаганда, реконструкцияләгәндә эшләр башкару

12.1. Юл өслекләрен күмү яки казу (жир асты коммуникацияләрен салу, реконструкцияләү яки ремонтлау, свай һәм шпунт тутыру, грунт планировкасы, бораулау эшләре) белән бәйлә эшләр Нурлат муниципаль районы башкарма комитеты тарафыннан бирелгән язмача рөхсәт (жир эшләрен башкаруга ордер) булганда гына башкарыла..

Авария эшләрен челтәр хужаларына телефонограмма аша яисә Нурлат шәһәре Башкарма комитетына хәбәр итеп, 3 көн эчендә рөхсәт кәгазе рәсмиләштереп башларга кирәк.

12.2. Коммуникацияләрне төзү, реконструкцияләү, ремонтлау эшләрен житештерүгә рөхсәт Нурлат муниципаль районы башкарма комитеты тарафыннан бирелә:

- инженерлык коммуникацияләренең сакланышы өчен жавап бирүче кызыксынган хезмәтләр белән килештерелгән эшләр уздыру проекты;

- юл хэрэкэте иминлеге буенча дэүлэт инспекциясе белэн килештерелгэн транспорт һәм жэяүлелэр хэрэкэте схемалары;

- Нурлат муниципаль районы башкарма комитеты белэн килештерелгэн эшлэр башкару шартлары;

- Эшлэр житештерүнең календарь графигы, шулай ук милекче яисэ вәкаләтле зат белэн территориясендә коммуникациялэр төзү, реконструкцияләү, ремонтлау эшлэре үткэреләчәк жир кишәрлеген төзекләндерү турында килешү.

Юллар, тротуарлар яисэ газлар катламын торгызу зарурлығына бэйле эшлэр башкарганда жир эшлэрен башкаруга рөхсәт бары тик юл өслеген, тротуарларны, газоннарны тээмин итүче махсуслаштырылган оешма белэн килештереп бирелә.

12.3. магистраль урамнарның юл өлеше астына электр коммуникациялэрен салу рөхсәт ителми.

12.4. Гамәлдәге жир асты коммуникациялэрен реконструкцияләгәндә аларны магистраль урамнарның юл өлеше астыннан чыгаруны күз алдында тотарга кирәк..

12.5. Жир асты коммуникациялэрен салу кирәк булганда, уңайсыз шартларда күчеш коллекторларын төзүне күз алдында тотарга кирәк. Коллекторларны проектлауны чөлтэрлэрне үстерү перспективаларын исәпкә алып гамәлгә ашырырга кирәк.

12.6. Урамнарның, юл йөрү юлларының, шулай ук тротуарлар астында жир асты коммуникациялэрен салу, траншея киңлегенә бэйсез рәвештә, автомобиль юлының (тротуарның) юл өлешен тулы киңлеккә торгызу шарты белэн, тиешле оешмаларга рөхсәт ителә.

Юл читендә урнашкан конструкцияләрдә, жир асты коммуникацияләрендә кирпеч куллану рөхсәт ителми.

12.7. Яңа төзелгән (реконструкцияләнгән) урамнарның, киләсе елда жир асты чөлтэрлэрен төзү һәм реконструкцияләү эшлэрен башкарырга тиешле оешмалар арасындагы аерманы бетерү максатларында, ел төзелешенә кадэрге елның 1 ноябренә кадэр Нурлат шәһэре Башкарма комитетына коммуникациялэр салу буенча билгелэнгән эшлэр турында хэбэр итэргә тиешлэр, анда эшлэрне башкаруның күздә тотыла торган срокларын күрсәттелә.

12.8. Жир асты коммуникациялэрен яисэ төзелеш эшлэренә башка төрлэрен салу эшлэрен башкарганда төзелеш һәм ремонт оешмалары гаебе белэн башкарылган юл өслеклэренә, яшеллэндерүлэрнең һәм төзекләндерү элементларының жимерелүе һәм жимерелүе, эшлэр башкаруга рөхсәт алган оешмалар тарафыннан тулы күләмдә, Нурлат шәһэре башкарма комитеты белэн килештерелгән срокларда бетерелгә тиеш.

12.9. Эшлэр башланганчы аны казырга кирәк:

12.9.1. Килештерелгән схема нигезендә юл тамгалары билгелэргә;

12.9.2. Эшлэр житештерү урынын, коймаларда эш башкаручы оешма исеме, эш башкаруга жаваплы затның фамилиясе, оешма телефоны номеры белэн табличка элөп куярга.

Якынча эшләр башкарганда машина йөртүчеләр һәм жәяүлеләр өчен күз күреме тәэмин итәргә кирәк, тәүлекнең караңгы вакытында - кызыл сигнал фонарьлары белән билгеләнгән.

Утны төзү майданчыгына чит кешеләрнең элэгүен булдырмый торган тоташ һәм ышанычлы итеп башкарырга тәкъдим ителә.

Массакүләм жәяүлеләр агымы юнәлешләрендә траншеялар аша бер-берсеннән 200 метрдан да ким булмаган ераклыкта күперләр ясарга кирәк.

12.9.3. Эшләр житештерү ябылу, пассажир транспорты маршрутлары үзгәрү белән бәйле очрақларда, эш срокларын күрсәтеп, матбугатта тиешле белдерүләр урнаштырырга.

12.9.4. Билгеләнгән тәртиптә кирәк булганда, яшел утыртмаларны сүтеп яки күчереп утыртуны башкарырга. Жир асты коммуникацияләрен ремонтлаганда яисә реконструкцияләгәндә аралашуны мөмкин булганнан кимрәк ераклыкта уздырганнан соң утыртылган яшел утыртмаларны сүтү зарурлыгы барлыкка килгән очрақта, әлеге утыртмаларның баланс бәясе капланырга тиеш түгел.

12.10. Эшләр житештерүгә рөхсәтне эш урынында сакларга һәм эксплуатацияләү кагыйдәләренең үтәлешен тикшереп торучы затларның беренче таләбе буенча күрсәтергә кирәк.

12.11. Рөхсәттә эшләрне башкару срокларын һәм шартларын билгеләргә кирәк.

12.12. Төзү оешмасының жир эшләре башланганчы эксплуатация хезмәтләре вәкилләрен чакырырга кирәк, алар үз коммуникацияләренең торышын урында ачықларга һәм эшләрне башкаруның аерым шартларын язма рәвештә теркәргә тиеш.

Жир эшләре житештерә торган төзелеш оешмасы тарафыннан аерым шартлар үтәлергә тиеш.

12.13. Вәкил булмаган яисә аны коммуникацияләренең төгәл торышын күрсәтергә баш тарткан очрақта, тиешле акт төзәргә кирәк. Шул ук вакытта эшне алып баручы оешма топонигездә күрсәтелгән коммуникацияләр торышына житекчелек итә.

12.14. Траншеялар чикләрендә асфальт һәм вак таш урамнарының юл өлешендә эшләр житештергәндә эшләрне житештерүче махсус билгеләнгән урынга алып чыгарга кирәк.

Бордюр тикшерә, алга таба жайланма өчен эшләр житештерү урынында төзелә.

Урамнарда, төзелгән территорияләрдә эшләр башкарганда, грунтны кичекмәстән чыгарырга кирәк.

Кирәк булса, төзелеш оешмасы отвалда грунт планировкасын тәэмин итәргә мөмкин.

12.15. Траншеяларны юл өлеше һәм тротуарлар астында комлы һәм комлы фонт белән күмәргә кирәк, ул комны катлам су белән агызырга да кирәк.

Газоннардагы трамвайларны жирле грунт белән тыгызлап, уңдырышлы катламны торгызу һәм үлән чәчү белән күмәргә кирәк.

12.16. Геодезик төшүне башкарганчы траншея салу рөхсәт ителми. Жир эшләрән уздыруга рөхсәт алган оешма эшләр тәмамланганчы геодезик ысул белән төшерергә тиеш.

12.17. Эшләр житештергәндә төзек булмаган территорияләрдә эшләнелгән туфракны алга таба тоташтыру өчен траншеяларның бер ягыннан кушу рөхсәт ителә.

2.18. Жир эшләрән башкару кагыйдәләрен тиешенчә түләмичә яисә башка бозуларсыз траншеялар салган очракта, жирле үзидарә органнарының вәкаләтле вазыйфай затлары гаепле затларны административ жаваплылыкка тарту өчен беркетмә төзөргә хокуклы.

12.19. Жир асты коммуникацияләре өстендә дә, шулай ук ремонт-торгызу эшләре үткәрелмәгән башка урыннарда да барлыкка килгән, грунт яисә юл катламы проваллары, ремонт-торгызу эшләре башкарылганнан соң 2 ел дәвамында барлыкка килгән оешмалар тәүлек дәвамында житештерүне рөхсәт алган оешмалар төзәтергә тиеш.

Жир асты коммуникацияләрендә аварияләр аркасында барлыкка килгән эшләр оешмаларны - коммуникацияләр хужаларын йә коммуникацияләр хужалары исәбеннән махсулаштырылган оешмалар шартнамәсе нигезендә бетерергә тиеш.

12.20. Вакыты узган ордерлар буенча коммуникацияләр төзөгәндә, ремонтлаганда, реконструкцияләгәндә эшләр башкару жир эшләрән үз белдеге белән башкару дип таныла.

12.21. Су асты катламын кисү яки ачу белән бәйлә эшләр тәмамланганнан соң (жир асты коммуникацияләрен салу, реконструкцияләү яки ремонтлау, свай һәм шпунт тутыру, грунт планировкасы, бораулау эшләре), төзекләндерү эшләре башкарылырга тиеш.

13нче бүлек. Нурлат шәһәре территориясен яктырту

13.1. Тышкы яктыртуның бердәм системасына тоташтырылган урам һәм йорт яны яктырткычларын тоту һәм ремонтлау муниципаль заказны урнаштыру нәтижәләре буенча әлегә төр эшләренә үткәргүгә конкурс откан вәкаләтле орган яисә махсулаштырылган оешма тарафыннан гамәлгә ашырыла.

Йорт янындагы торак йортларны файдалануга кертү өчен кертелгән йорт яктысын тоту һәм ремонтлау идарәче оешмалар тарафыннан гамәлгә ашырыла..

13.2. чыбыкларны һәм кабельләренә челтәргә һәм тышкы яктырту жайланмаларына рөхсәтсез тоташу һәм тоташтыру тыела.

13.3. Урамнарны, юлларны, майданнарны, күперләренә, жәяүлеләр аллеяларын, жәмәгать һәм рекреация территорияләрен, торак кварталлар, микрорайоннар, торак йортлар территорияләрен, сәнәгать һәм коммуналь оешмалар территорияләрен, шулай ук керү юлларын, юл билгеләрен һәм күрсәткечләрен, торак пунктлар турында мәгълүмат элементларын тәүлекнең караңгы вакытында Нурлат шәһәре башкарма комитеты раслаган расписание буенча яктыртырга кирәк.

Әлегә объектларны яктырту бурычы аларның милекчеләренә яисә вәкаләтле затларына йөкләнә.

13.4. Шәһәр территориясен яктырту жир кишәрлекләренең милекчеләре булып торучы физик һәм юридик затлар белән шартнамәләр буенча энергия белән тәэмин итүче оешма тарафыннан гамәлгә ашырыла.

13.5. Урамнарны тышкы яктырту челтәрләрен төзү, эксплуатацияләү, агымдагы һәм капитал ремонтлау авыл жирлегенең башкарма комитеты белән шартнамәләр буенча махсуслаштырылган оешмаларга гамәлгә ашырыла.

14нче бүлек. Нурлат шәһәре муниципаль берәмлегендә терлекләрен, кошларны һәм бал кортларын тоту

14.1. Хайваннар, йорт кошлары һәм бал кортлары хужалары үз хайваннарының, йорт кошларының һәм бал кортларының башка хайваннарга һәм кешеләргә куркыныч йогынтысын булдырмаска, шулай ук эйләнә-тирәдәгеләр өчен санитария нормалары нигезендә тынлыкны тәэмин итәргә, гамәлдәге санитария-гигиена һәм ветеринария кагыйдәләрен үтәргә тиеш.

14.2. Балконнарда, лоджияләрдә, күпфатирлы торак йортларның гомуми кулланылыштагы урыннарында һәм хосусый йорт биләмәләрендә йорт хайваннарын һәм йорт кошларын тоту рөхсәт ителми.

14.3. Нурлат шәһәре территориясендә озата баручы затларсыз авыл хужалыгы хайваннарын һәм йорт кошларын күчерү тыела.

14.4. Авыл хужалыгы хайваннарын чыгару шәһәрнең махсус башкарма комитеты билгеләгән, хужасы яки ул вәкаләт биргән зат күзәтүендә башкарылырга тиеш.

14.5. Йорт хайваннарын һәм йорт кошларын тоту тәртибе шәһәр Советы карары белән билгеләнә.

14.6. Газоннарны, яшел утыртмаларны яклау максатларында торак пункт территориясендә йорт хайваннарын көтүлектә көтүлек чорыннан тыш куып чыгару (ирекле хәрәкәт итү) тыела.

14.7. Торак пункт территориясендә газоннарны, яшел утыртмаларны яклау максатларында йорт кошларын куып чыгару (ирекле хәрәкәт итү) тыела.

14.8. Умарталыклар хужалары торак пунктлар шартларында бал кортларын дәрәс һәм куркынычсыз тотуны күздә тоткан закон кагыйдәләрен һәм нормаларын үтәргә тиеш. Россия Федерациясе Авыл хужалыгы министрлыгының 2016 елның 19 маендагы 194 номерлы боерыгы белән расланган "Бал кортларын яңадан житештерү, үстерү, авыл хужалыгы энтомофиль үсемлекләрен серкәләндерү һәм умартачылык продукциясен алу максатларында тоту" кагыйдәләре нигезендә:

15нче бүлек. Шәһәр мохитенең һәркем файдалана алырлык булуына аерым таләпләр

15.1. Торак мохитен төзеклэндерү объектларын, урамнарны һәм юлларны, мәдәни-көнкүреш хезмәте күрсәтү объектларын проектлаганда, өлкән яшьтәге кешеләр һәм инвалидлар өчен торак пунктлар тирәлеген һәркем файдалана алырлык булу, әлеге объектларны өлкәннәрнең һәм инвалидларның күчеп йөрүенә ярдәм итә торган элементлар һәм техник чаралар белән тәмин итү зарур.

15.2. Өлкән яшьтәге затларны һәм инвалидларны хәрәкәткә китерүче техник чараларны һәм жиһазларны проектлау, төзү, урнаштыру расланган проект документациясе нигезендә заказчы тарафыннан яңа төзелгән вакытта гамәлгә ашырыла.

16нчы бүлек. Территорияне бәйрәмчә бизәү

16.1. Шәһәр территориясен бәйрәм бизәү дәүләт һәм шәһәр (авыл) бәйрәмнәрен уздыру, истәлекле вакыйгаларга бәйле чаралар чорына шәһәр һәм муниципаль берәмлек башкарма комитеты карары буенча башкарыла.

Биналарны, корылмаларны бизәү аларның хужалары тарафыннан шәһәр территориясен бәйрәм бизәү концепциясе кысаларында гамәлгә ашырыла.

16.2. Гомумшәһәр (авыл) тантаналы һәм бәйрәм чараларын үткәргә бәйле эшләр оешмалар тарафыннан үз акчалары исәбеннән, шулай ук муниципаль берәмлек башкарма комитеты белән шартнамәләр нигезендә шушы максатларга муниципаль берәмлек шәһәре бюджетында каралган чаралар чикләрендә мөстәкыйль рәвештә гамәлгә ашырыла.

16.3. Бәйрәм бизәлешенә милли флаглар, лозунглар, гирлянд, панно элү, декоратив элементлар һәм композицияләр, стендлар, киосклар, трибуналар, эстрада урнаштыру, шулай ук бәйрәм иллюминациясе жайланмасы керә.

16.4. Бәйрәм бизәлеше концепциясе муниципаль берәмлекнең башкарма комитеты раслый торган бәйрәм бизәлеше объектларын һәм элементларын урнаштыру һәм чаралар программасы белән билгеләнә.

16.5. Бәйрәм бизәлеше элементларын эзерләгәндә һәм урнаштырганда юл хәрәкәтен жайга салуның техник чараларының күренүен төшерергә, зарарларга һәм начарайтырга ярамый.

17нче бүлек. Мәгълүмати конструкцияләрне урнаштыру чаралары

17.1. Тышкы реклама һәм мәгълүмат урнаштыру чаралары техник яктан төзек һәм эстетик яктан каралган булырга тиеш.

Мәгълүмати конструкцияләр һәм мәгълүмат урнаштыру чаралары хужалары аларның тиешле торышын күзәтергә, аларны вакытында тышкы реклама һәм мәгълүмат чаралары урнаштыру урыннарын ремонтларга һәм жыештырырга тиеш.

Тышкы реклама һәм бозылган сурәтле йә сурәтсез мәгълүмат урнаштыру чараларыннан файдалану рәхсәт ителми.

Мондый конструкциянең хужасы монтаж (демонтаждан) соң бозылган фасадны торгызырга һәм конструкцияне урнаштыру урынын өч тәүлек эчендә төзекләндерергә тиеш. Тышкы реклама һәм мәгълүмат урнаштыру чаралары, аларда фундамент блогы булганда, фундамент блогы белән бергә демонтацияләнергә тиеш.

Тышкы реклама һәм мәгълүмат чараларын беркеткәндә объектлар корылмаларына һәм корылмаларына зыян китерү, шулай ук аларның бөтенлеген, ныклыгын һәм тотрыклылыгын киметү рәхсәт ителми.

Тышкы реклама һәм мәгълүмат урнаштыру чараларын тиешенчә тотмаган, жир кишәрлеген һәм аның тирәсендәге территорияне жыештыру һәм санитар карап тоту өчен тышкы реклама һәм мәгълүмат урнаштыру чаралары хужалары җаваплы.

17.2. Реклама конструкцияләренең тышкы күренешенә һәм урнашу урынына таләпләр Нурлат муниципаль районы Башкарма комитеты карары белән билгеләнә

17.3. Тышкы мәгълүматны урнаштыру чараларының түбәндәге төрләре рәхсәт ителә:

түбә конструкция;

эlmә такта;

- стела;

- калкан конструкциясе;

Әлеге Кагыйдәләрдә каралмаган тышкы мәгълүмат чараларының башка төрләрен урнаштыру рәхсәт ителми.

17.4. Тышкы мәгълүматны урнаштыру чараларына гомуми таләпләр.

17.4.1. Тышкы мәгълүматны урнаштыру чараларын проектлау, эзерләү һәм урнаштыру төзелеш нормалары һәм кагыйдәләре таләпләре нигезендә гамәлгә ашырылырга тиеш.

17.4.2. Тышкы мәгълүмат чараларында мәгълүмат Россия Федерациясе дәүләт теле һәм Татарстан Республикасы дәүләт телләре турындагы законнар таләпләрен үтәгән килеш урнаштырылырга тиеш. Ике яки аннан да күбрәк тел кулланган очракта, текстлар эчтәлек һәм техник бизәлеш буенча тиндәш булырга, дәрәс һәм аңлаешлы итеп башкарылырга тиеш.

17.4.3. Мәгълүмат конструкциясе хужасы куркынычсызлык кагыйдәләрен теләсә нинди бозулар, шулай ук мәгълүмати конструкцияләрне монтажлау һәм эксплуатацияләү шартларын бозганда төзексезлекләр һәм авария хәлләре өчен җаваплы.

17.4.4. Тышкы мәгълүмат чараларын түбәндәге урыннарда урнаштыру рәхсәт ителми:

1) күпфатирлы торак йортлар фасадларында:

- торак урыннар чикләрендә, беренче һәм икенче кат арасында урнаштырылган конструкцияләрдән тыш, торак булмаган бина биләгән бинадан тыш;

- түбәнең (парапетның, фризның) өске ноктасыннан югарырак төзелешле биналарның (тамбурларны да кертеп);

- тәрәзә һәм ишек уемнарының, шулай ук витраж һәм витриналарның тулысынча яки өлешчә ябылуы рәвешендә, шул исәптән кушып төзелгән төзелгән биналарда;

- әгәр дә бу керү төркеменең проект тәкъдиме белән каралмаган булса, көймә конструкцияләрендә;

2) торак булмаган билгеләнештәге биналар фасадларында:

- әлеге кагыйдәләрдә каралган очраклардан тыш, икенче кат тәрәзәләренең аскы дәрәжәсеннән югарырак;

3) объектның проект карары белән каралмаган стационар булмаган сәүдә объектларында;

4) 400 кв.метрдан артык майданлы административ-офис, сәүдә, мәдәни-күңел ачу, спорт объектларында, бинаның фасадларына тышкы мәгълүмат чараларын комплекслы урнаштыруның дизайн-проектында каралмаган.

5) индивидуаль яисә күпфатирлы торак йортлар территориясендә аерым торучы конструкцияләр рәвешендә;

6) Әлеге Кагыйдәләрдә каралган очраклардан тыш, яба һәм аларны каплай торган проемлар, витриналар, тәрәзәләр, арок, архитектура детальләре һәм декоратив-сәнгати бизәлеш;

7) адреслы атрибутиканы каплай торган (урамнарның исемнәре һәм йортларның номерлары күрсәткечләре);

8) адреслы атрибутиканы каплай торган (урамнарның исемнәре һәм йортларның номерлары күрсәткечләре);

9) текстлы мәгълүматтан башка сурәتلәр генә булган;

10) төс буенча фасадның архитектур фонны белән туры килмәүчеләр;

11) яктыртуның ачык ысулын кулланып;

12) тукума материалларын эзерләүдә файдаланып;

13) Мәгълүмати конструкцияләренең бер төрен кулланып, мәгълүматны кабатлай торган мәгълүмат:

- Россия Федерациясе дәүләт теле һәм Татарстан Республикасы дәүләт телләре турындагы законнар таләпләрен үтәү нигезендә башкарылган мәгълүмат;

- берничә урам киселешендә урнашкан бинаның һәр фасадына урнаштырылган мәгълүмат;

14) тышкы төркемнәрнең фризалары ян ягыннан;

15) кабартылган конструкцияләр, штендерлар рәвешендә.

17.5. Тышкы мәгълүмат урнаштыру чараларының аерым төрләренә таләпләр.

17.5.1. Канатлы конструкция - эчке яктырткычлы яктылык хәрефләре рәвешендәге күләмле мәгълүмати конструкция, ул түбә яссылыгын бинаның диварыннан, стационар булмаган сәүдә объектыннан аера торган карниз яссылыгыннан тулысынча югарырак урнашкан.

Түбә конструкциясе - эчке яктырткычлы яктылык хәрефләре рәвешендәге күләмле мәгълүмати конструкция, ул түбә яссылыгын бинаның диварыннан, стационар булмаган сәүдә объектыннан аера торган карниз яссылыгыннан тулысынча югарырак урнашкан:

1) Биеклеке белән:

- бер-, ике катлы биналар, стационар булмаган сәүдә объектлары өчен 0,5 м дан артык;

- өч, дүрт катлы биналар өчен 1,0 м дан артык;

2) озынлыгы:

- фасадның туры төгәлләнү озынлыгының 1/2 дән артыгы, аңа карата

алар урнаштырылган;

- тәмамлау биеклегенә ишелгәндә төгәлләнү фрагменты озынлыгының 2/3 өлешеннән артыгы

фасад (парапет);

3) күпфатирлы торак йортларда;

4) бинада, стационар булмаган сәүдә объектында бердән артык;

5) әлеге бинада гамәле тәмамланмаган рөхсәт нигезендә билгеләнгән рөхсәт булганда, реклама конструкциясе түбә жайланмасы рәвешендә;

6) төзелгән-төзелгән биналарда;

7) сменалы мәгълүмат.

17.5.2. Кулланучылар хокукларын яклау турында Федераль законның 9 статьясы нигезендә күрсәтелгән мәгълүматны кулланучылар игътибарына житкерү өчен билгеләнгән мәгълүмат конструкциясе (гамәлгә кую тактасы, режимлы табличка, модульле конструкция) - оештыру-хокукый рәвешенә бәйсез рәвештә оешманың фирма исеме (исеме), индивидуаль эшкуар турында, аларның урнашкан урыны (адресы) һәм эш

режимында, ул бинада, стационар булмаган сәүдә объектында яисә коймада, уңда һәм (яисә) сулда төп керү юлларыннан турыдан-туры ябыштырылган төркемгә (режимлы табличка) турында.

Модуль конструкция - ул берничә оешманың оештыру-хокукый формасына бәйсез рәвештә бер бинада урнаштырылган, бердәм блокка берләштерелгән модульләр рәвешендәгә шәхси эшмәкәрләр урнашкан очракта кулланыла торган элмә такталарның бер төре. Гамәлдәгә тактага урнаштырыла торган мәгълүмат ике дәүләт телендә дә кулланучыларга житкерелергә тиеш.

Вывескаларны урнаштыру рөхсәт ителми:

- 1) 0,6 м озынлыгында һәм 0,8 м биеклектә (гамәлгә куелган такта);
- 2) 0,4 м озынлыгында һәм биеклеге 0,6 м дан артык (режимлы табличка);
- 3) 0,3 м озынлыгында һәм 0,2 м дан артык биеклектә (трафарет матбугатын ясау ысулы белән керү төркемнәрен пыялалауга урнаштырыла торган режимлы табличка);
- 4) 0,8 м озынлыгында һәм биеклеге 0,6 м дан артык (модульле конструкция);
- 5) элмә тактаның озынлыгының $2/3$ өлешеннән артык, анда урнаша (модульле конструкция);
- 6) бер оешма өчен икедән артык, аның оештыру-хокукый формасына бәйсез рәвештә, бер шәхси эшкуар, бер бинада, стационар булмаган сәүдә объекты, киртәләр;
- 7) конструкция эзерләнгән материал буенча тиндәшсез зурлыгы буенча аерылып торучылар;
- 8) төрле озынлыктагы һәм киңлектәгә (модульле конструкция) модульләрнең бер блогында файдаланып;
- 9) трафарет мөһерә ясау ысулы белән башкарылган керү төркемнәрен (ишекләрне) пыялалауда бердән артык;
- 10) коймадагы вывескалардан тыш, яктырткычлар кулланып;
- 11) фонсыз конструкцияләр рәвешендә;
- 12) төрле төстәгә һәм төрле материаллардан ясалган фоннан файдаланып, модульләрне яктырту ысулларын (модульле конструкция);
- 13) керү юлының бер ягыннан икедән артык (гамәлгә кую тактасы, режимлы табличка);
- 14) керү юлының бер ягыннан артык ягында (модульле конструкция);
- 15) чикләү секциясеннән читтә;
- 16) төзелеш, үтә күренмәле киртәләрдә, баскычлар, балконнар, көймә коймаларында;

17) жәмәгать туклануы стационар предприятиеләре каршындагы сезонлы кафеларның киртәләү конструкцияләрендә;

18) киртә тигезлегеннән югарырак;

19) мәгълүмат тапшыруның динамик ысулыннан файдаланып.

17.5.3. Стела - аерым торучы күләм-пространство, индивидуаль башкаруда мәгълүмат конструкциясе (биеклеге 6,0 м дан артмаган) фундаменттан, нейтраль төсләр материалы белән тышланган каркастан (соры, көрән, графиттан) торган, оешманың фирма исеме турында, товарлар һәм хезмәтләр турында кыскача мәгълүмат булган (исеме, логотип).

Стеланы урнаштыру рөхсәт ителми:

1) оешманың бинасы һәм урнашу урыны, шәхси эшкуар, шулай ук аны эксплуатацияләү яисә парковка урыннарын оештыру өчен бирелгән жир кишәрлеге булган милекчесенә, хужасына, кулланучыга караган жир кишәрлеге чикләрендә;

2) фундаментны декоратив бизәлешеннән башка томалау техник мөмкинлеге булмаган очракларда;

3) гамәлдәге төзелеш, янғын сүндерү һәм санитария нормаларын һәм кагыйдәләрен исәпкә алып башкарылган территорияне төзекләндерү буенча проект карары белән бер участок чикләрендә берәр аерым урнаштырылган мәгълүмат конструкциясе булганда һәм кагыйдәләр булганда;

4) дизайнсыз жир кишәрлеге чикләрендә берәр аерым урнаштырылган мәгълүмат конструкциясе булса - тышкы мәгълүмат чараларын урнаштыруны комплекслы хәл итү проекты.

5) стационар булмаган сәүдә объекты, индивидуаль яисә күпфатирлы торак йорт белән шөгылләнүче жир кишәрлеге чикләрендә;

6) конструкция фундаментыннан бинаның нигезенә кадәр 6,0 м ераклыкта;

7) тротуарларда һәм жәяүлеләр өчен юлларда, юлларда, машина кую һәм машиналар кую өчен билгеләнгән урыннарда;

8) яшел утыртмалар (агачлар, куаклар) урынына;

9) күмелгән нигезгә ия булучылар агач кәүсәләреннән 5,0 м га якынарак;

10) профнастил, тукума материаллар эзерләгәндә файдаланып;

11) сменалы сурәтле мәгълүмати өслекләр урнаштырган кече формат;

12) мәгълүмати кырда фоторәсем белән;

13) гомуми мәйданы 5000,0 кв.м булган биналар өчен, автомобильләргә ягулык салу станцияләреннән тыш, эре форматта;

14) мәгълүмат тапшыруның динамик ысулын кулланып, медиа-экраннан тыш.

17.5.4. Щит корылмасы - эчке яки тышкы яктыртылган аерым мэгълүмати конструкция, биекlege 4,0 метрдан артмаган, ул фундаменттан, каркастан, декоратив элементлардан, мэгълүматлар кырыннан нык нигездә 6,0 кв метрдан артмаган.

Саклаучы конструкцияләрне урнаштыру рөхсәт ителми:

1) оешманың бинасы һәм урнашкан урыны, шәхси эшкуар, шулай ук аны эксплуатацияләү яисә парковка урыннарын оештыру өчен бирелгән жир кишәрlege булган милекчесенекә, хужасыныкы, кулланучысыныкы булган жир кишәрlege чикләрендә;

2) фундаментны декоратив бизәлешсез күмеп китүнең техник мөмкинlege булмаган очракларда;

3) гамәлдәге төзелеш, янгын һәм санитария нормаларын һәм кагыйдәләрен исәпкә алып башкарылган территорияне төзекләндерү буенча бинаның проект карары нигезендә бер участок чикләрендә берәр аерым торучы мэгълүмат конструкциясә булса;

4) дизайнсыз жир кишәрlege чикләрендә берәрсеннән артыграк йә аерым торган мэгълүмат конструкциясә булса - тышкы мэгълүмат чараларын урнаштыруны комплекслы хәл итү проекты;

5) стационар булмаган сәүдә объекты, индивидуаль яисә күпфатирлы торак йорт жир кишәрlege чикләрендә;

6) конструкция фундаментыннан бинаның нигезенә кадәр 6,0 м ераклыкта;

7) тротуарларда һәм жәяүлеләр өчен юлларда, юлларда, машина кую һәм машина кую урыннары өчен билгеләнгән урыннарда;

8) яшел утыртмалар (агачлар, куаклар) урынына;

9) тамырлары күренмәгән агач кәүсәләреннән 5,0 м га якынак;

10) профнастил, тукума материаллар әзерләгәндә файдаланып;

11) мэгълүмат конструкциясен декоратив-сәнгать бизәлешеннән башка;

14) гомуми файдаланудагы территориянең чиген билгеләүче кызыл сызыклы жир кишәрlege чигеннән 6,0 м якынак;

15) мэгълүмат тапшыруның динамик ысулыннан файдаланып.